50437

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA
KISS JÓZSEF.

XIV. évfolyam.

33. szám.

Cs. és kir. udvari és kamara-fényképész

Uher Ödön

BUDAPEST
IV., Kossuth Lajos-utcza 7
A Nemzeti Kaszino mellett.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
VIII., Rökk Szilárd-utcza 18. sz.

M. kir. Horthy Miklós-Tudományegyetem * KÖNYVTÁRA SZEGED

DONÁTH GYULA

URANOS-KÉK

Ruhamosáshoz a legjobb kéklő-szer!

Mindenütt kapható!

Hochsinger Testvérek vegy. gyára

Budapest, VI., Rózsa-u. 85.

WEINER és GRÜNBAUM

udvari szállítók egyenruha áruházában **mindennemü katonai felszerelés** beszerezhető. Legfinomabb minőség, tökéletes kivitel, feltétlen megbizhatóság, jutányos árak, félszázados üzleti elvek. **Budapest, IV., Kristóf-tér 8. sz.**

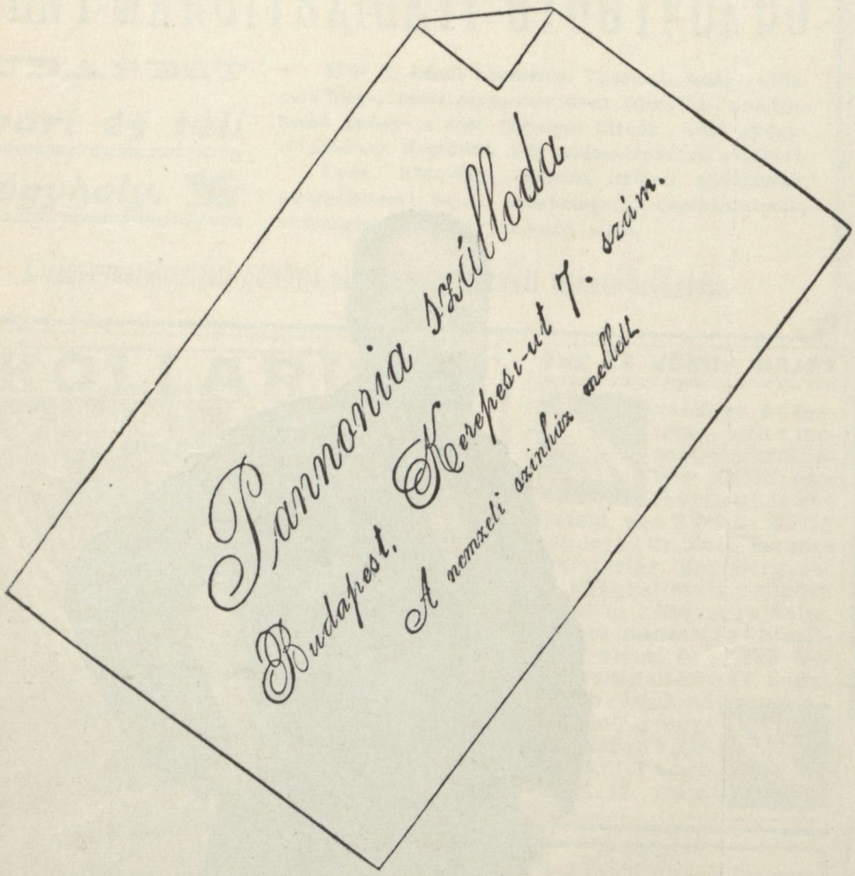

A NYÁRI DIVAT LEGUJABB TERMÉKEI

dús választékban és a legjutányosabb gyári árakban kaphatók

SZEKULESZ R.

művirág- és disztollgyárában

ALAPITTATOTT 1860-BAN

BUDAPESTEN, IV., KÁROLY-UTCA 4–5.

Kalapvirágok, tolldiszek, kócsagtollak, virágkalapok, valódi strucz-, marabu- és utánzott tollboák. – Exotikus növények, mű- és impregnált pálmák s fák — Alkalmi ajándékok finom disztárgyakban. — Menyasszonyi koszoruk és diszek a legujabb divat szerint. Szinházi, alkalmi és sir-koszoruk szalag- és nyomattal bármily kivitelben.

Sürgönyczim: SZEKULESZ, IV. KER., KÁROLY-UTCZA

Eladás nagyban és kicsinyben.

Deckert és Homolka

táviró-, távbeszélő-, villámháritó- és villamvilágitási berendezők

Gyár és iroda: **VI., Izabella-utcza 88.** **BUDAPESTEN** Raktár: **V., Dorottya-utcza 8.**

A magyar királyi államvasutak szállitói.

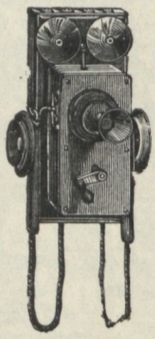

A HANGOSAN SZÓLÓ GRAFIT-MIKROFON

feltalálói és szabadalom tulajdonosai. Készit: **telefonberendezéseket központtal v. körkapcsolással,** elvállalja régi berendezéseknek s egyes készülékeknek alapos **átalakitását,** továbbá: **villámháritók,** házi sürgönyök, **tüz- és vizjelző berendezések** készitését legjutányosabb árakon.)

Telefon automatákkal kombinált váltóáramu önmüködő berendezés jelzésadásra vasutak számára

Árjegyzékek, költségvetések ingyen és bérmentve.

Kapható mindenütt!

PÁRISI-KIÁLLITÁSON-KITÜNTETETT

ARCZSZÉPITŐ

KIRÁLYNŐ-CRÊME

Csodás hatása azonnal nyilvánul: **szeplő, májfolt, börtisztátlanság nincs többé. Kisimitja a ránczokat** s a bőrt a legkésőbb korig simán és üdén tartja. 1 tégely K. 1.40. — **Királynő-hölgypor,** egész világon mint legjobb hölgypor használva, 3 szinben. 1 doboz K. 1.40. — **Királynő-szappan,** 1 db 1 kor. — Főrakt.: **Temesváry J.** gyógysz. **Zombor** és **Török J. Budapest, Király-utcza 12.**

BROCK OSZKÁR

FÉNYKÉPÉSZETI SZAKÜZLET

BUDAPEST, IV., EGYETEM-TÉR 5.

— GRÓF ANDRÁSSY-PALOTA. —

Ajánlja dús raktárát a szakfényképész és amateur urak becses figyelmébe. Elfogad javitásokat és minden szakmába vágó munkát.

SÖTÉTKAMARA RENDELKEZÉSRE ÁLL.

Az amateur urak fölvételei kirakatomban 14 napig dijtalanul kiállittatnak.

Pénzkölcsön

mindennemü kisebb, nagyobb sorsjegyekre olcsóbban mint bárhol.

Vidéki megbizások nagy pontossággal teljesittetnek.

Zálogban

levő sorsjegyeket saját pénzünkkel váltjuk ki és azokra nagyobb és olcsóbb kölcsönt adunk, vagy megvesszük a sorsjegyeket a **teljes napi áron** és visszaeladjuk **ugyanazokat** csekély havi részletfizetésre, a különbözetet pedig készpénzben kifizetjük. • Kérjük a zálogjegy beküldését.

FLEISSIG SÁNDOR BANKHÁZA

Budapest, VII., Erzsébet-körut 2. sz.

Állást vagy mellékfoglalkozást

kereső művelt és megbizható egyének, ugy helyben, valamint a vidéken — **tisztességes és jól jövedelmező** foglalkozást kaphatnak.

Ajánlkozások »151. Postafiók, Budapest« czimre kéretnek.

XIV. évfolyam. 1903. 33/680. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... kor. 20.—
Félévre ... ... » 10.—
Negyedévre ... ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VIII., Rökk Szilárd-utcza 18. sz.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, augusztus hó 16.

Krónika.

A Khuen gróf esete.

— *aug. 13.*

Szerencsés miniszterium nem volt a gróf Khuené, de meg kell adni, hogy elegáns volt. Már bemutatkozása napján kellemesen feltünt, hogy Kolossváry, az uj honvédelmi miniszter, mikor nehány száraz szóval az uj ujoncz-javaslatot benyujtotta, összeütötte utána a bokáját, megbicczentette a fejét s még a csákóját is hóna alá kapta volna, ha lett volna csákója. Mindezt azonban messze felülmulta eleganczia dolgában a Khuen gróf bucsuja. A nemes gróf háta mögött többség ült, amely cserben hagyta, szemben vele kisebbség, amely megcsalta, tőle balra elnök, aki elejtette, tőle jobbra kabinet, amely selyemzsinórt nyomott a kezébe, körülötte pedig, föl a harmadik emeletig, bámész közönség és nyüzsgő ujságirók, akik egyre szidták, hogy erőszakos tervekkel jön, és megvetették, mert nem volt erőszakos. Mindazonáltal egy zokszó az ajkát el nem hagyta, sőt oly hizelgően formulázta a mondókáját, mintha a legfinomabb s a leghelyesebb dolog volna, ami ő vele történt. Az obstruáló ellenzék megnyalta a száját: teringettét, nem is tudtuk, hogy mi ily előkelő és komoly politikusok vagyunk! Igen, a Khuen gróf bucsuja elegáns volt — igy bucsuzik a gavallér a bérkocsistól, aki a taksa dupláját vette meg rajta, s még lármázik is hozzá.

Mi volt a gróf Khuen bűne? Az bizonyára nem, hogy meg akarta vásárolni az embereket — legföljebb az, hogy nem sikerült megvásárolnia őket. Ez azonban kis részlet. A fő bűn az volt, hogy Khuen gróf megfeledkezett arról az elemi szabályról, hogy hasonlitson a képhez, amely róla az emberekben él. Khuen gróf husz esztendő óta a magyar birodalom mumusa. Ő az erőszakos, a korrupt, a halomra lövöldöztető, a statáriumos, a hazug, a képmutató, a ravasz balkán-politikus, akinek minden szava háló és minden terve lépvessző. Ő róla ez a kép élt az emberekben, s akik eljövetelétől rettegtek vagy eljövetelének örvendtek: *ezért* rettegtek tőle, vagy *ezért* örvendettek neki. Mentül többet hangoztatta, hogy ő csakis békés, törvényes, rendes eszközökkel akarja a válságot megoldani, annál diadalmasabban vagy kétségbeesettebben hangzott fel az üvöltés: haha, már kezdi, már szinlel és komédiázik! De ez a komédia egy kicsit soká tartott. A mézes szavak, a békés biztositások egyre ismétlődtek, az erőszak, a statárium, a jogtiprás egyre elmaradt. Az emberek végre is megingottak hitükben. Egy perczre még fellobbant a remény, mikor a hires éjféli ülés nehány órán át olyasmit mutatott, ami közel áll az energiához és hasonlit az erőszakossághoz. Ám ez a remény is hamar lelohadt, s ugyanakkor, mikor egy példátlanul nagy apparátusu panama-inkvizicziót indult meg ellene, az emberek már tisztában voltak azzal, hogy, sajnos, ez a Khuen-Héderváry valóban békés szándéku, valóban tisztességes, valóban csakis törvényes és rendes módokat kereső államférfi. S ha az, akkor mi értelme van az ő missziójának?!

Ez nem izetlen vicczelődés; ez hű képe a mai állapotnak. Komolyan igy áll a dolog, hogy ha Khuen grófnak csakis békés és tisztességes szándékai voltak, nem volt értelme az ő tárczavállalásának, s ha mégis vállalta, csakis az lehetett az oka, hogy csakugyan nem ismerte a mi közéletünket, nem ismerte főképp a többséget, s volt olyan naiv, hogy elhigyje e szomoru érdekszövetkezetnek, hogy van politikája és meggyőződése és ha van, helyt is akar azért állani. Nemcsak ma az a helyzet, de már hat hét előtt az volt, hogy az uj miniszterelnök csakis nemzeti engedményekkel jöhet, vagy pedig erőszakkal. Bizonyára: a többségen igen sokan vannak, akik hazafias meggyőződésből, magyar politikai átlátásból a lelkük mélyén ellenzik a katonailag különben lehetséges nemzeti követeléseket. Sőt biztos tudomásunk van róla, hogy sokkal többen vannak, mint akik kivánják azokat. De csak két ember van, aki ezt nyiltan be meri vallani: Tisza István és Andrássy Gyula, — s csak egy ember, aki a bőrét is vásárra meri vinni e meggyőződéséért: Tisza István. A többiek nem bolondok, hogy a népszerütlenséggel szembe szálljanak, s esetleg, ha Bécs mégis enged, császárabb szinbe kerüljenek a császárnál. Az obstrukczióval s a nemzeti követeléssel szemben a lelkük mélyén nem idegenkednének egy kis vagy akár nagy erőszaktól sem — de csak ugy, ha nem *nekik* kell viselniök ez erőszak koczkázatát. A szabadelvü önsegélyző és fogyasztási szövetkezet nyilván unisono hozsannával fogja fogadni azt a miniszterelnököt, aki aranytálczán hozza majd meg a nemzeti vivmányokat. De, amilyen a legtöbbjük titka és becsületes meggyőződése: még nagyobb és sokkal őszintébb hozsannával fogadnának olyan miniszterelnököt, aki azon a tálczán az obstrukczió s a függetlenségi párt fejét hozná, nemzeti vivmányok nélkül. Igy is, ugy is azonban *kész munkát* hozzon, *fait accomplit*, kézzelfogható és tel-

jes valóságot, melyet koczkázat és veszedelem nélkül mindjárt birtokba lehet venni, s nem kell érte küzdeni, ami balul is végződhetik. Tisza Istvánt nem az tette lehetetlenné, hogy ő »erőszakot« akart, csak az, hogy ezt ki is mondta. Khuen grófhoz azért csatlakozott árnyalatbeli különbség nélkül a szabadelvü párt, mert erőszakot remélt tőle, s örült, hogy Khuen grófnak van esze, ezt az erőszakot nem hirdetni hangosan és nyilvánosan. Sajnos, Khuen grófnak még több esze volt. Khuen gróf csakugyan semmi egyéb nem volt, mint tisztességes, jószándéku és hazafias indulatu miniszterelnök, s ha csak ez kellene, akkor nem kellett volna megbuknia Széll Kálmánnak. A szabadelvü párt csalódottan, szinte megvetéssel fordult el az uj vezértől, s mikor ez bejelentette lemondását, tüntető hallgatással tagadott meg vele minden közösséget. Ez a hallgatás volt a legbeszédesebb halotti beszéd a Khuen missziójának ravatala felett. Ez a hallgatás igy szólt: Khuen gróf nem volt a mi emberünk. A mi emberünk az, aki vagy titeket csal meg, vagy minket csal meg, vagy mindenkit megcsal.

Ignotus.

Ersys.

Megállok itt e vad erdőirtásban,
El kellett jönnöm. Szivem nem pihent.
Ezt a helyet meg kellett hogy még lássam,
Hol csókkal loptam egy ajkról az „igen"-t.

„— Itt ágat old az út. Megy balra, jobbra.
Az merre visz? Hová? Én nem tudom.
Emitt virág is nőtt már a számomra
És tündérrétre értem ez uton.
Sövényerődje kapuit kitárta,
Virágheroldcsoport a várfokon . . .
E tündérország szőke királylánya
Szerelmesen átfonta homlokom."

S megállok. Lábam az avarba ásom:

„— Elég! Forduljunk vissza. Ne tovább!
A napsugár is, ez erdőcsapáson,
Lankadtabb már, bágyadt és tétovább.
A sok fénynyel tele csak én aggattam
És fénye lelkem visszsugára volt.
Hiába keresném a rőt avarban,
Amit szeszélyem rája pazarolt.
Csak akkor láttam én tündérországnak,
Mikor lelkemben élt e ragyogás.
A targalyok ma már arczomba vágnak
S a rét se lenne már olyan csodás.
Hát vissza!"

Az erdő lombkarját kitárja,
S hogy lábam a lejtőnek neki vág,
Mint láthatlan angyalok könnyárja
Pereg le rám lassan a hársvirág . . .

Balla Ignácz.

Tatjána herczegnő.

Irta: PINTÉR PÁL.

I.

A falragaszokon öles betükkel hirdette az igazgató a felléptét; a csiklandós képek, a plakátok izgató tánczállásai sokaknak mozgásba hozták a fantáziáját és nemcsak a könyvkereskedés kirakatában kitett fotografiák kaptak teméntelen bámulót, de bent a boltban is erősen kapkodták az elővételi jegyeket. A kereskedő csodálkozva rázta fejét s titkos örömmel számitgatta magában a proviziót, a kövér orfeumigazgató kezeit dörzsölve járt fel s alá; időnként hazafutott s izgatottan rendelkezett; összevissza huzogattatta az asztalokat, ujakat hozatott s ugy telirakta a kerthelyiséget, hogy a butoroktól mozogni nem lehetett. A habitüék, akik az unalmas nyári délelőttöt elüzendő, itt csapták a szelet a festéktől kimart ábrázatu orfeumcsillagoknak, kiváncsian sereglettek a rendező köré, aki ismeretlen nyelven irott papirdarabot tartott kezében és erős szándéka volt annak tartalmát fejébe vésni. Mindenfelé csupa várakozással telt tekintet, csupa öröm, csak Szamosi a komikus vágott mérges képet s kedvetlenül rágta szivarját. Hogyne, mikor a rég faragott politikai kupléja elesik a műsorról s ki tudja holnap aktualis lesz-e még? És mérgesen dudolta az általa hiressé vált »Maxi Funkelstein« nótát, arra törekedve, hogy rossz kedvét észrevegyék, de biz senki sem hederitett reá.

— Milyen Sláger, istenkém milyen Sláger! — sápitozott a vénülő igazgatóné — mennyi fáradságba, mennyi költségbe került, amig megszereztük! Mert tudják, a Tatjána herczegnő még sohasem tánczolt nyilvánosság előtt. S a férjem csak véletlenül tudta meg, hogy fellépni készül. Képzelem, mint tépi haját a Wintergarten igazgatója, aki 1000 márkát igért neki esténként, ha fellép. De ő nem ment, azt mondta, hogy neki még csiszolódnia kell, hallják urak, az ártatlan itt akar csiszolódni, na majd megcsiszoljuk mi, hogy elég lesz neki — tette hozzá szemtelen mosolylyal az urakra kacsintva. — És micsoda szépség és hogy tánczol, — kérdezzék meg csak az uramtól, aki ott volt nála! — Tóni — kiáltott az urára, aki abban mesterkedett, hogy a tábornok urnak nagyszerü helyet biztositson, ahonnan mindenüvé lát, — Tóni gyere csak ide; az urak részleteket akarnak hallani a herczegnőről!

Részletekben már bővelkedett a direktor ur; ő már kinntjárt Pétervárott, nem sajnálva időt és pénzt, hogy ezt a fényes pièce-t műsora számára megnyerje. És tudott beszélni sokat: hogy milyen bámulatosan szép és milyen szégyenlős; félóráig kellett kapaczitálni, amig ő előtte próbát tánczolt s csak hosszas meggyőzés után volt lehetséges fotográfiákat készitteni róla. És hogy tánczol! A látására aggok ifjakká válnak s vágy fogja el a legblasirtabbakat. A tánczmestere mesélte, hogy egy komornyikot, aki tanuja volt az ő »danse bayadére«-jénél az őrültek házába kellett csukatni, mert a dühödtség a legborzasztóbb erővel tört ki rajta; mindenáron hozzá akart menni, hogy — a husába harapjon. Azután a szemei, ah, a szemeitől igazán félni lehet; az egyik pillanatban hidegek, mint az északi fény, a másikban már villámokat szórnak; és táncza közben oly csábitóan tud az emberre nézni, hogy mindenki kedvet kap — a komornyikot utánozni s nincs az az ember, aki józan maradjon láttára! Látni kell azt, urak, s hogy meglátják, az az én müvem; eleget is küzdtem érte! — Hej uram, kedves nagy uram, — kiáltotta az arra haladó jól táplált civis alak felé — egy jegyet

az isteni Tatjána előadására! — És elfutott, otthagyva az urakat, akik némán szinezték ki magukban az elmondottakat.

— Én nem merem azt a tánczot megnézni, az olyan engem nagyon izgat, — törte meg a csendet a kopasz Radó.

A többiek összemosolyogtak; Radót már nem izgatja semmi. A féloldali szélütés, amit félévvel ezelőtt kapott, becsukta előtte az élvezetek kapuját. A helyét béreli ugyan, de nagy ünnepnap az, amikor ő is jelen van az előadáson; délelőttönkint megnézi a próbákat s az elég neki, udvarol a diváknak öreguras udvarlással, de este? Nincs az a hatalom, ami őt nyolcz órán tul az ágyból kikényszeritené. A hallgatók ügyet sem vetnek a megjegyzésére, sokkal nagyobb dolgokat forgatnak azok most eszükben!

— De hát igazán herczegnő, nemcsak afféle brettli princess? — kiváncsiskodott az aranyifjuság vezetője Gerő Matyi.

Az igazgató, akinek sikerült nagy uramra három jegyet sózni, visszatért a társasághoz s sértett önérzettel felelt:

— Arról, hogy igazi herczegnő, az életemmel felelek, gyönyörü palotája van, kapuján az egyesitett főuri czimerrel; a férje egyike a leghatalmasabb orosz mágnásoknak s óriási földjei vannak. Most — válnak.

— Ah, válófélben van a princess? — kérdezte Matyi mohón és közelebb huzódott a direktorhoz: ugy-e ezeket a részleteket is tudja édes direktor ur, s el fogja mondani nekünk? Nos hallják a részleteket, édes Angyal ur!

De az édes Angyal ur erre a kérdésre begombolkodott; szokása volt, ha titokban akart tartani valamit, akkor rossz magyarsággal mondta el a mentegetődzést; amiből aztán kiki érthetett, amit akart!

— Haj — haj, urak, én vagyom egy armer orfeumdirektor, mit köti orrára nekem nagy orosz ur a családi dolgokat; kiszerelmeskedtek egymásból a herczegi pár, aztán nix házasság tovább; az egyik megy Afrikába s oroszlánt vadász, a másik jön orfeumba tánczolni, közben megkapni dispenzáció czártól — oh nagy urak könnyen csinálni ilyeneket! Én — én csak direktor vagyom: ő játszik, én fizetem s többihez semmi közöm nincs . . .

Azzal eltünt a szinpad mögé s semmi kincsért nem lehetett előcsalogatni; igen nagy gondja volt rá, hogy a herczegnő külön öltözője teljesen orosz mintára legyen berendezve, maga állitotta fel az Oroszországban bevásárolt holmikat s meg volt elégedve müvével. Oh! értett ő ahhoz, hogy kell felcsigázni az érdeklődést s a plakátképek csábos alakjai nem tettek annyi hatást, mint neki egy értelemnélküli mondata; hallotta, hogy odakünn szidják őt, mint a bokrot s megelégedetten dörzsölte kezét, tudta, hogy első dolguk lesz telekürtölni a várost a hallottakkal, mire mindenki sietni fog, hogy a tánczosnőt megláthassa. Csak mikor elmentek, bujt elő az öltözők közül: felment a szálloda gyönyörüen berendezett két szobájába s jóleső örömmel élvezte müve szépségeit: teringettét, ezzel akármilyen herczegnő meg lehet elégedve! Egy kicsit szorongott is, több okból: először a szerződésben ki volt kötve, hogy a herczegnővel rangja szerint kell bánni és nem tudta, kitől kérjen tanácsot, mert ő maga eleven herczegnővel sohasem beszélt; másodszor kissé izgatta a herczegnő félénksége; aki ő előtte is szégyelt tánczolni, hogy fog annyi ember elé állni abban a lenge bajadéröltözetben? Igaz, hogy erre az esetre nagy bánatpénz van kikötve, de mit ér ez? Ahogy ő fellármázta most a várost, egy kudarczczal tönkre teheti az egész saisont! — Eh, — gondolá magában — előadás előtt próbát tartatok vele a habitüék előtt — és ez a gondolat megnyugtatta. Aztán hazament, kezébe vette a Conversations-Lexikont s nekiállt tanulni — herczegül, mert ugy hallotta, hogy a mágnások egymás közt francziául beszélnek. És miközben tanult — büszkén gondolkozott a jövő felett; gyermekesen boldognak érezte magát, hogy im lefőzte a világ összes orfeumait, hogy innen indul ki, itt ebben a kis vidéki városban kezdi szárnypróbálgatásait egy tünemény, aki mellett eltörpülnek az emberiség eddigi összes tánczóriásai. Közben szorgalmasan tanult és hatalmasakat ásitott; nagyon hiányzott neki a délutáni rendes alvás s bár el volt határozva, hogy egész délután tanul, a természetet megcsalni nem lehet s mire kalandos gondolatai megint a herczegnő körül csoportosultak, már valóban résztvett a diadalmas körutban, álomországban járván. És horkolt hozzá oly nagyokat, hogy nemcsak egy orfeum-direktornak, de bármely herczegnek is becsületére válnék . . .

II.

Mire felébredt, a nap már erősen hajlott nyugatnak s ajtaja előtt türelmetlen morgás zaja hallatszott, egy egész trupp kivonul, — ahogy megbeszélték — a herczegnő fogadására, mert fényesnek kell annak lenni! Angyal direktor ur meg fogja mutatni, hogy áll a szerződés mellett s megadja neki az őt megillető fényt; ott toporzékol a kapu előtt a négy tüzes ló a diszes hintó előtt (Ugyan hány »jótékonyczélu« estét kellett a direktor urnak rendezni, hogy ez kifussa?) és a tagok is mind fiakkerre kaptak. »Vágtass«; szólongatta a kocsist a rendező, akit minden percz sápadtabbá tett s az orosz felköszöntő szavai őrült chaosban olvadtak agyában. A nőszemélyzet is kitett magáért, csupa elegáns, divatos párisi ruhák s groteszk, arisztokrata allürök, eleget is kaczagott rajtuk Szamosi, aki beérte egy konflissal, tudván, hogy a sok fiakker között az ő egyfogatuja tünik fel leghamarabb; logikája nem is csalta meg, mert az uton harsányan üdvözölték s az általános derültség, mely láttára támadt, mutatta, hogy mégis ő az ur az emberek felett. A habitüék is kirukkoltak persze s pár percz mulva oly hangos orfeumi társalgó lett a perronból, hogy a legjobb mozdonyok se tudták a zajt tulfütyülni s végre az állomás-főnök meséjére, — hogy egy tolatónak most operálják az elgázolt lábát, — lehetett őket csak lecsendesiteni.

Hanem ismét általános lett a zaj és tolongás, amikor a vonat prüszkölve a perron elé szaladt. Mindenki lélekzetvisszafojtva leste, melyik ajtóból lép ki a várt alak s egyöntetü ah! hallatszott, amint a kinyitott első osztályu coupé ajtajában az isteni alak láthatóvá vált; igazi angyalarcz, amit csak ritkán lát az ember; tollas, félrecsapott párisi kalapja alól a legtökéletesebb babaarcz tünt elő, melynek a világosszőke hajkorona szelid háttért ad; karcsu alakja plasztikus szépségeit élesen kiemelte a divatos szük ruha s a selyemszoknya suhogása, mintha zenekiséret volna lépteihez. Kék szemeivel kiváncsian nézett körül; ah! igaza volt a direktornak, hogy félni lehet tőlük; tekintetükre a szélütéses Radó is ugy érezte, mintha béna tagjait perzselő tüz hevitené és a fiatalok kéjjel nyelték tekintetét. Aztán hirtelen odasietett az igazgatóhoz s ezüstösen csengő hangján megszólalt:

— Ces sont mes colléges, n'est ce pas mr. Angyal?

Monsieur Angyal pedig állt ott, bambán nézve maga elé. — Je vous salue, princesse — makogta később, de hiába erőlködött, cserbehagyta minden franczia tudománya a megbüvölő pillantás előtt; hiába tolta maga elé a rendezőt, az se jutott a megszólitásnál tovább s a gyönyörü szemek miatt kárba veszett a szép orosz felköszöntő. Végre a tánczmester lépett elő s sietett elütni a zavart hangulatot:

— A herczegnő igen jól beszél németül, — mondá

tört németséggel — s ha önöknek jobban esik, beszéljünk igy!

Németül? — Az már más. — És mint meginditott malom, csörögtek a divák ajkairól a szavak; németül kötelessége tudni az orfeumistának s csakhamar megértették egymást a közös nyelven. A herczegnő sorba kezet szoritott velük, barátságosan fogadta a férfiak hódolatát s pár percz mulva egy csomó jó barátot és barátnőt szerzett, — megbüvölte az egész személyzetet okosságával.

— Parancsol valamit a herczegnő? — kérdi kis vártatva a direktor.

— Nur leben und leben lassen — válaszolt Tatjána s tánczmesteréhez fordult: — ah, mr. Duval, je suis trés fatigué!

Az igazgató aztán pár szót váltott a tánczmesterrel az esti próba dolgában; — nem szükséges — felelte az — én kezeskedem, hogy a herczegnő minden tréma nélkül áll ki a szinpadra! Aztán felültek a négyfogatura s a szálloda felé vágtattak, otthagyva a megbüvölt társaságot.

A mikor pedig a szobájukba értek, fáradtan rogyott Tatjána a karosszékbe s panaszosan mondta mesterének:

— Nos mr. Duval, azt hiszem, elég jól játszottam?

— Oh, a herczegnő kész orfeumdiva volt, — hangzott a válasz!

— Lássa mr. Duval, ha éles kést forgatna szivemben, nem okozna annyi fájdalmat, mint ezzel a bókjával. Amennyire lelkesültem tervemért, annyira utálom most a megvalósulás előtt; hát ennyire le kell nekem sülyedni, hogy a válóokot megtaláljuk?

— A herczegnő akarta igy s én azt hittem, eléggé megfontolta a dolgot; különben az öreg kegyelmes hagyott nálam annyi pénzt, hogy a bánatdijat lefizessem s ha a herczegnőnek tetszik, — most még van idő!

— Nem, nem, — pattant fel Tatjána ingerülten, — megfogadtam s meg is teszem! Meg fogom mutatni annak a léha férfiunak, hogy léha tudok én is lenni; ő elhagyott a házasság első hetében egy orfeumdiváért, nos, leszek én is az. El akarja titkolni az esetetet, — nagy dobra ütöm én! Hogy lássa és tudja mindenki, hogy csalta meg Bazil herczeg a feleségét; pedig hogy szerettem és hogy szeretem még most is; amikor csak az arczképét előveszem, elfacsarodik a szivem s arra gondolok, hogy hogy lehetne vele ujra együttlenni...

Kezébe vette a keblén függő medaillont, felpattantotta s szenvedélyes csókokkal borította el a benne levő képet; aztán felszáritotta könnyeit s határozott hangon folytatta: — De nem, — ma nem sirok. Játszani fogok, — tánczolni, ahogy csak tudok. Meg fogom mutatni, hogy jó tanitványa vagyok, mr. Duval s meglássa, maga fog a legjobban tapsolni nekem!

Maga válogatta ki a kosztümöket; egy kicsit remegett, amikor arra gondolt, hogy nemsokára a közönség előtt áll s annak tánczol; — meg fogom hóditani őket, rabszolgáimmá teszem, — biztatta magát s mire az igazgató frakkosan, fehér nyakkendővel az ajtóban megjelent, hogy öltözőjébe kisérje, már nyugodtan követte s azok büszke mosolyával lépkedett a bámulók sorfala között, akik tudják, hogy diadalmaskodni fognak. Nyugodtan felöltözött, aztán várta a jelző csengőt, mely őt a lámpák elő szólitja.

Az előadás már javában folyt a fulladásig zsufolt helyiségben; a legöregebb törzsvendégek sem emlékeztek arra, hogy az orfeum valaha ennyi — fizető — vendéggel megtelt volna. Angyal ur boldogan járt-kelt a székek között, alázattal köszöntve a notabilitásokat, részleteket mesélve az ujságirók asztalánál. Közbe odaszaladt a pénztárhoz s együtt számitgatta a bevételt feleségével; meg volt elégedve, az est fényesen ütött ki s ha mind a három fellépése igy fog sikerülni, végre megvalósitja tervét: a saison vége felé fürdőbe fog menni. Ez a gondolat egész jókedvüvé tette; előzékenyen szoritott még helyet egy-egy elkésett vendégnek s felszaladt a szinpadra, törölt, változtatott a műsoron s mikor látta, hogy a közönség türelmetlensége a tetőpontra hág, jelt adott a herczegnő számának megkezdésére.

A podiumon valami yongleur ügyeskedett, annak eszközeit takaritották el sietve; aztán megszólalt a jelző csengő, felharsant a szinfalak mögül az orosz himnus s a szinpadon megjelent — egy bakfis; egy kurtaszoknyás, tizenhat esztendős lány, kezében kis verseskönyvet szorongatva s lesütött pillákkal félénk tekintetet vetett a nézőtérre; s mikor a zenekar harmadszor is belefogott a himnusba, ezüstös hangja megcsendült; — szavalt. — Puskin egy angyali versét szavalta, egy naiv kis orosz leányról, aki fájdalmasan panaszolja el az ő szomoruságát: az apja Szibériában, a kedvese fellázadt s katona lett — miért? Nem tudja még felfogni, de kis szive már gyülölettel teli azok ellen, akik ezt tették! És Tatjána, a kis bakfis ajkáról ömlött a szó; a csendes nézőtéren messze csengett hangja, ismeretlen nyelven beszélt, de mintha megértette volna mindenki s mikor parányi kezei ökölbe szorulva fenyegetően emelkedtek magasra, ugy érezték az emberek, hogy csak azt kell kiáltania: »gyerünk!« és rohannának utána tüzön-vizen keresztül. Amikor pedig befejezte, tapsorkán tört ki s jó időbe telt, mig a zenekar játéka ismét hallhatóvá vált.

Valami mámoritó melódiába kezdtek s a szinpadon eltünt a bakfis; pillanat alatt előttünk állt a — bachansnő. Szilaj tánczba fogva. S vele együtt eltünt a szende mosoly, a félénk tekintet: szeméből villámok czikáztak s alakja ide-oda kigyózva járta a bachansnők szilaj tánczát. A nézőtéren általános lett a megzavarodás, a tábornok nagyokat fujva törülgette izzadó homlokát, a tisztek földre szegezték tekintetüket, hogy a varázsló pillantást ne lássák. »Ki lehet az az ember, aki ezt az istennőt magáénak mondhatja?« — sohajtott fel a kis Ráday kadét, amire valódi akadémiai vita támadt afelett, vajjon lehet-e ember, aki birhatja ezt a földöntuli lényt; nem villi ez, aki jön és eltünik, ha meg akarja fogni az ember. — Végre befejezte Tatjána tánczát s a felzúgó tapsvihar után ismét csend lett. A szinpad hátterében pedig ujra megjelent a tánczosnő, kezdődött a hirhedt táncz, a »danse bayadére.«

A lenge tánczöltöny sejtelmes nyilásai tüzbe hozták a legedzettebb idegeket s a pinczérek alig győzték hordani a száraz torkokat felüditő pezsgőt. A herczegnő meg tánczolt, tánczolt csábosan, elbüvölően. Szemei folyton a nézőtéren jártak, rákká pirositva pillantásukkal a legboldogabb családapákat. Látta a sikert s ujjongott magában; a művész örömét érezte, akit megértettek s növekedő hévvel járta a török háremek buja, részegitő tánczát; az emberek pedig hangtalanul, kidülledt szemekkel kisérték minden mozdulatát, mig végre elhallgatott a zene és egy gracziózus csókdobással eltünt a szemeik elől.

Ami ezután következett, azt nem lehet tapsnak nevezni; az emberek bömböltek, verték az asztalokat, kendőket lengettek a levegőben és virágok ezrei boritották be a szinpad deszkáit. Tatjána ujra, meg ujra kijött, hajlongott, csókokat dobott, hiába: »da capo« kiáltották rendületlenül s a tisztek irtózatos sarkantyupengetést vittek véghez. Tatjána megállt ott, s szemeit lehunyva, aztán félig felnyitva, könyörgő tekintetet vetett a közönségre; abban a pillanatban elcsendesült a viharzó hangulat; egymást pisszegték le az emberek s a mély csendben felhangzott a herczegnő hangja:

— Uraim — szólt németül — nagyon fáradt vagyok; a többit holnap meglátják. Ugy-e engedik, hogy kipihenjem magam?

Egy hatalmas »éljen!« kiáltás, aztán elcsendesült a

tömeg; a herczegnő még egy bucsucsókot vetett s eltünt a függöny mögött. Öltözőjébe ment, boldogan vetette magát a székre: ime megnyilt hát előtt a pálya! Egyenrangu lett *azzal,* akit férje jobban becsült nála s most rajta! felveszi a harczot s legyőzi azt a másikat; megelégedett pillantást vetett a tükörbe: ezzel az alakkal, ezzel az arczczal mindent el lehet érni! Közben bedugta az ajtón Mr. Duval a fejét:

— A tiszt urak hódolni jöttek; — mondá — bebocsássam őket? — Tatjána fáradt volt, s minden tagja kivánta a pihenést; hangosan kiáltotta oda mesterének:

— Szóljon a direktornak, hogy hagyjanak békét, — ma senkit sem fogadok!

A tisztek összenéztek: ma nem fogad a herczegnő? Mit keres ez az arisztokrata mondat az orfeum öltözőjében? Egy percz alatt nevetésre állt minden száj, aztán sietve adott felvilágositást a szerződés pontjaiba burkolódzó direktor: a herczegnő azt teszi, ami neki tetszik. Ha nagyuri hölgyet játszik, az az ő gondja. Várjanak az urak, amig tánczosnői kedvében lesz, akkor biztosan el fogja önöket fogadni.

És az urak fejcsóválva tértek vissza a nézőtérre; nemsokára keresztülhaladt a herczegnő is a korridoron, kisérve a közönség hódoló éljenzésétől. Hanem az arcz hideg volt, a szemek nem igéztek már s mintha a messze távolban kutattak volna valamit. Aztán eltünt az isteni Tatjána s lecsendesült minden; csak a tisztek, meg az aranyifjak maradtak még sokáig, lángoló lelkesedéssel magasztalva a herczegnőt s haditervek özönét kovácsolták a hozzáférhetetlen istennő megismerésére . . .

III.

Hiába volt a sok tervkovácsolás, a herczegnő másnap sem »fogadott.« De érdekes hirek szivárogtak ki a délelőtti tánczpróbáról; az orfeum tagjait valósággal megbabonázta tánczával s mint futótüz terjedt végig a városon a hir, hogy estére meglepetés lesz; a valódi orosz tánczot nemzeti parasztleány-öltözetben fogja Tatjána eltánczolni. Forrongott az egész város, a fényképeket hihetetlen gyorsasággal elkapkodták s a rikkancsok óbégatva járták be az utczákat, kinálva lapjaikat, melyekben költői szárnyalásu referádát irt az örökké részeg segédszerkesztő. Az orfeum pénztáránál pedig valóságos dulakadás támadt a jegyekért; magát a helyiséget már kibővitették, s a téli étterem ablakait kinyitva, ott is nézőtért rögtönöztek. Az emeletről lenyiló ablakokat pedig óriási összegért vette a báró bérbe, ki egész családját el akarta hozni a kékvérü orfeumdiva megbámulására. A szomszéd hentesmester pedig deszkákból rögtönzött az orfeum felé eső keritése mögött álványokat: pár percz mulva két hizott sertés ára ütötte érte a markát. A kávéházakban, a családok körében, a korzón egyébről se folyt a szó, mint erről a világ nyolczadik csodájáról s hat óra tájban már ember ember hátán szorongott az orfeum bejárata előtt, csatákat víva a jobb helyekért s majd elsöpörve a direktornét, aki a pénztárnál ülve, verejtékezve adta el az utolsó jegyeket.

Az igazgató hasztalan kiabálta rekedté hangját, senki sem törődött a fentartott helyekkel. Mindenkinek az volt a czélja, hogy előbbre jutva egész közelről bámulhassa az isteni tánczosnőt és senkit sem érdekelt, hogy a tábornok félóra óta toporzékol a folyosón s minden égi szentet leránt az égből, mégsem tud előbbre jutni. Tessék ugy tenni neki, mint teszi azt az a kifogástalan, jómodoru ur, a ki szerényen kért egy sarokasztalnál helyet s lám, szoritottak is neki valahogy. Aztán csendesen meghuzódott s ugy tett, mintha a sörének szine érdekelné a legjobban; pedig hogy izzott körülötte a levegő! A tisztek közrefogva a direktort, arra igyekeztek rávenni, hogy a herczegnővel kezdje az előadást; Angyal ur szabadkozott: »de vak hát a közönség? Az befizette az egész előadásra a jegy árát s végig is kell játszani!« »Eh lári-fári« — dörmögött Csiky főhadnagy — ki kiváncsi macskára, ha oroszlánt láthat!« — S végre megegyeztek, hogy egy énekszám után Tatjána száma következik, amit nagy üdvriadal mellett ki is hirdettek. Aztán megszólalt a jelző csengő s kezdődött az előadás.

Ugyan elővehette Szécsi Etelka a legszebb chansonjait, senki sem hallgatott rá. Az egész helyiséget zümmögő beszélgetés töltötte be, minden száj róla beszélt, minden szem őt leste s egetverő éljen hangzott fel, amint a korridoron feltünt nyulánk alakja; mintha uralkodó ment volna előttük, minden ember felállt s ő bájos fejbiczczentéssel köszönte meg az üdvözlést. Aztán áthaladt a székek között s eltünt a szinpad árnyékában, kisérve a férfiak sóvár tekintetétől. Megjelenésének varázsa lefoglalt minden gondolatot s ugyan kinek tünt volna fel, hogy annak a magányos uriembernek ott a sarokasztalnál, hogy lángolnak fel a szemei s miért szorongatja oly dühösen a poharat, ugy hogy vasmarkai alatt majd szétroppan a vastag üveg? A szomszédai azt hitték, hogy egy jámbor földesur, aki most jött fel tanyájáról s eltátja a száját az isteni nő láttára, s szánakozva mosolyogtak felette; a szegény, hát bizony falun ilyesmit nem mindennap látni s nincs semmi csodálni való, ha ily látvány felforgatja a pusztai ember nyugalmát!

Közben a chansonette hallgatva a prosceniumban ülők jóakaratu tanácsaira, egy merész, de hamis magas »c«-t vágott ki és eltünt a lebebenő függöny mögött. És következett a nézőtér játéka. Mély sóhajok, a gyönyör kifejezései röpködtek a levegőben s az emberek ugy érezték, mintha már nem is a földön lennének; mintha a fülledt levegő egy ismeretlen világ vértfelforrasztó atmosférája volna s boldog várakozással telt arczok ragyogtak a nézőtéren. Végre széttárult a függöny s előttük állt a várva-várt tündér alakja, hogy nyomban el is tünjön annak a sürü virágerdőnek a háta mögött, melylyel a tisztikar és az aranyifjak közösen kedveskedtek neki. Valóban a kertészet remeke volt ez a teméntelen virág, mely hosszában betakarta az egész szinpadot s átható illatával megrészegitette az embereket. Tatjána pedig meghatottan állt ott, boldogan szoritva szivéhez kezét s köszönő szavakat rebegett, melyek azonban elvesztek az éljenriadalban. Aztán ügygyel-bajjal elczipelték a virágokat, néma csend lett s felhangzott az orosz táncz muzsikája.

Csak most jutottak az emberek ahhoz, hogy megbámulják a bájos öltözetet, mely rövid szoknyájával, ingerlő csipkéivel és gazdag aranydiszitésével még százszor vonzóbbá tette a herczegnő alakját. Tatjána csettentett ujjával egyet-kettőt, kényesen ringatta csipőit a zene ritmusára s lassan belekezdett az oroszok szép tánczába.

Csodálatos táncz az oroszoké; kifejezője annak, hogy mi tudna lenni az orosz ember, ha akarná! Ha a hatalom leigázva nem tartaná. A csendes, monoton tánczlépések átcsapnak a fékeveszett ugrálásba s mint a lánczát letépő rab, kevélyen dobbantja lábával a földet; sunyi, hizelkedő mozdulatokra az erő kitörései következnek, hej! mily jól el tudja tánczolni a muszka a — gondolatait! És milyen hévvel járta Tatjána ezt a tánczot! Hogy ragyogott a szeme, mily hatalmasan dobbantott a deszkákra! Látszott, hogy kedvére van s gyönyörködik a saját tánczában, melynek mozdulatán mintha az ő sorsát jelképeznék; a csendes mozdulatok azt a világot, ahonnan ő kijött, a hizelgés, az alattomosság helyéről, a szilaj ugrálás, a szabadság, a teljes függetlenség tanyáját, ahova most került. A világból, ahol lélegzeni sem szabad, oda, ahol akkorákat dobbanthat, amilyen neki tetszik! És

tánczolt, a bámuló közönséget magával ragadva játékával; az emberek lélekzetvisszafojtva élvezték az olimpi látványt s ugy látszott, hogy Tatjána elbüvölve saját tánczától, kirugja a szinpadot maga alól, amikor a szinfalak mögött lassan, áhitatosan felzendült a »bozse czarja chrani« mélabus nótája s erre vége a szilajságnak, megtörnek az egetverő mozdulatok s a bünös térdet, fejet hajtva hódol a mindenható atyuskának. Hatalmas jelenet volt, megrázott mindenkit és a publikum mozdulatlanul ült helyén, megbüvölve a látottaktól s csak a gázlámpák serczegése hallatszott. És ebben a néma csendben, miközben a tánczosnő arczát szégyenlősen rejtette el, végigsüvitett egy hang a nézőtér felett:

Tatjána!

Erélyes pisszegés támadt s az emberek mérgesen néztek a sarokasztal felé, ahol a csendes férfi sugárzó arczczal bámult a szinpadra; végig czikázott az emberek agyán a gondolat, hogy ime, igaz a komornyik története, azt az embert már megőrjitette a herczegnő varázsa. S többen siettek felé, hogy tapintatosan kivezessék, de a zürzavarban felhangzott ismét az erőteljes férfihang:

»Tatjána j'y suis — ton Bazil!«

És Tatjána erre a hivásra egy szempillantás alatt a nézőtéren termett; asztal, szék, embertömeg dehogy volt akadály előtte; a lenyügözött szerelem felszabadulva ellenállhatatlanul hajtotta a meglepetéstől ámuló embertömegen át egész addig a férfiig, aki boldogan tárta ki karjait s nem törődve a mások jelenlétével, csókokkal boritotta el arczát, szemét, haját. Bánták is ők az embereket, csak azt látták, hogy a hosszas távollét után ismét egymáséi. »Bocsáss meg« — szólt a férfi s a nő könnyel telt tekintetét felé forditotta: — »Már régen megbocsátottam.« És kart karba öltve indultak a szálloda szobái felé.

A direktor utjukat állta:

— De herczegnő, gondolja meg, milyen botrány! Ön három estére van szerződve s tessék a műsorát végig játszani, különben 3000 frank bánatpénzt leszek kénytelen követelni. Nem hallják önök, mint zugolódik a közönség?

— Menjen az utjára édes izé — szólt németül a herczeg — Mr. Duval ki fogja fizetni a bánatpénzt. Majd az én feleségemet fogom bámultatni mindenféle parasztokkal! — És megindultak feltartóztatlanul, otthagyva Angyal urat a közönség martalékának; a publikum megrohanta a direktort s százfelé czibálták. — Nekünk nem kell orfeum, nekünk Tatjána kell — orditozták s csapatostul álltak a pénztár elé, jegyüket visszakövetelni. A keritésnél pedig halálra keresték az élelmes hentes-mestert; de az okos volt; amint a zavarodást hallotta, felszökött a padlására s elbujt; a nézőteret rekedt kiabálás töltötte be, amin keresztül hangzott a báróné sivitó hangja:

— Szepi, a vizitkártyádat hamar add le; holnap ebédre kell őket meghivni; a herczegnő férje a mindenható minister unokaöcscse s dehogy mulasztanék el ilyen fényes alkalmat!

Szepi báró pedig szaladt a vizitkártyájával. A folyosón összeverődtek a tisztek s Mr. Duval keserüen panaszkodott nekik:

— Látják, messieurs, ilyen tehetség s hogy eldobja magától a szerencsét! Pedig mennyire gyülölte a herczeget s hogy igyekeztem én dühiteni! És hallják az urak, hogy tombolnak most a szerelemtől. Egy millióm, egy kerek millióm esett porba e miatt a szerelmes jelenet miatt s most megyek, beállok a herczeghez ajtónállónak!

A plakátokat másnap ismeretlen tettesek darabokban szakgatták le az oszlopokról; a fényképek hirtelen eltüntek a látóhatárról s harmadnap senki sem akart már emlékezni a város nagy nevezetességére; csak a báróné volt boldog: az egész téli saisonban fölényben lesz, hogy a hatalmas Bazil herczeg csakis őt látogatta meg széles ez országban s egy teljes napig vendége volt. Hát nem boldogság ez?

*

Angyal ur megkapta a 3000 frankot s a saison végéig fürdőben maradt; erősen bizott benne, hogy a jövő esztendőre senki sem fog emlékezni a kudarczra s szent fogadást tett, hogy nem kutat többé üstökösök után; megelégszik a szerény álló-csillagokkal, melyek nem olyan fényesek ugyan, mint amazok, de nap-nap után változatlanul pislákolnak az orfeum festett egén . . .

Sejtelmek.

I.

Valami illat szállt felém a légben
S valami emlék ébredett nyomán . . .
Szemembe könny szivárog észrevétlen,
Szép nyári napnak csendes alkonyán.

Elfog egy régi hangulat hatalma
És sejtelmes játékot űz velem:
Mint régi dalnak elhaló viszhangja
Átrezdül szivemen egy pillanatra
A rég kihalt, elpártolt szerelem . . .

II.

Mint mélységes tó árnyas tükre,
Oly rejtelmes sötét szemeid éje.
Selymes hajad fekete fürtje
Imbolygó lomb gyanánt borul föléje.

Sokáig néztelek merengve
S egyszer csak szívem megfájult utánad . . .
Azóta oly beteggé tesznek
Valami névtelen, sejtelmes vágyak . . .

Óh lelkem hattyúként lebegne
Sötét szemeid mély tündér-tavában . . .
Selymes hajad kezemre fonnám
S álmodva simogatnám hosszan . . . lágyan. . . .

Gáspár Kornél.

Krónika II.

Római napló.

Vatikán, jul. 31.

Ma bezárkóztunk a konklávéba. Uszályos kollégáim olyan csupa-alázat arczczal forgolódnak a folyosón, mintha mindegyikük biztosra vehetné a vatikáni fogságot, s arczukat előre hozzá akarnák gyakorolni a leereszkedő alázatossághoz. Az olaszoknak biztosan a zsebükben egy-egy római számmal kezdődő név. Énnekem szük a Vatikán és szomoruak az ilyen estvék, mikor a nap hirtelen beoson valamelyik sikátorba és eltünik a házak között. Nagyon megszoktam, hogy ünnepélyes legyen a napszállta, hogy áldozati tüz gyuljon ki az égen és a tenger tükrén, mikor

aludni megy vagy trónusára lép ez az arany csoda, amely nappal életet osztott a földön és a vizeken, estére pedig a világ gyönyörüségére millió szinüre festi az én mesés bazilikámat. És süketek nekem ezek a halott éjszakák, amikben nem csillog bele a gondolierik szava. — Halkan susognak ajtom előtt a talárok. A bibornokok látogatják egymást. Én hozzám nem jön senki. Giuseppe del Sarto az Ur alázatos, szegény szolgája marad holtaiglan. — Ámen.

aug. 2.

Vagy nagyon rossz emberismerő vagyok, vagy nagyon furcsa dolgok, miket a nyájas monsignorék szemeiből kiolvasok, akik a tekintetükkel majd átfurják egymást. Szépnek nagyon szép ez a mi gyülekezetünk, de aki a veséket vizsgálja, annak aligha telik benne sok gyönyörüsége. Igazán bölcsen van, hogy a szent collegium titkosan tanácskozik, mert akiben nincs elég hit, nem sok jót képzelhetne üléseinkről. Pedig az elmult hetekben szemtől szembe láthatták, mi a pápai hatalom: szófogadás az államtitkárnak s teljes kiszolgáltatottság még a gárdistáknak is, akik betörhettek Leo atyánk szobájába, dulakodva, hogy ki őrizze majd a holttestét. Vállalni hősileg a czerimóniákat a csodatevő süveggel, mikor még ép az értelmünk és a halál már fojtogatja a torkunkat és sorra végig rendezni a haldoklás fejedelmi programmját két héten át elfogadások, kézcsókok és áldások közt: ez emberfölötti kötelességtudás és szent kegyesség; de látni, hogy' lesz ez a hős egy órával a halála után a legutolsó valami a tulajdon szolgái előtt, akik még holta után is szót fogadtatnak vele a czerimóniának s háromszor átöltöztetve, a halál fönségével arczán kiállitják látványosságul a híveknek, mig végre ingujjra vetkőzött munkások nyiszorgó csigákon fölhuzzák a koporsót az első nyugvóhelyre, ahonnan egy esztendő mulva megint kiszállásolják: ez erősen emberi kegyetlenség és mindenhinek a kedvét elvehetné attól, hogy ilyen sorsot kivánjon magának. Én szeretem a könnyeket, s bocsássanak meg nékem azok, akiknek szemét az én halálom elfátyolozza: nem az én hibám, hogy a szeretet e földön rendesen csak a szomoruság könnyeiben válik láthatóvá.

aug. 4.

Fiat voluntas tua! — — —

A ma déli fumata füstje örökre eltakarta előlem a Márk-templomot. Rampolla testvérem tüstént hazament a San Pietro érseki házába és a Szent Péter temploma rögtön odább csuszott a Vatikántól. Az én testvéreim olyan rampollai szemmel néznek rám, mintha nem az ő akaratukból lennék a fejök. A gárdisták lehangoltan kisértek föl a harmadik emeletre s a Vatikán egyszerre szegényes és üres lett. Most, hogy habemus papam, hirtelen megfogyott a pápa a Vatikánban. Tegnap még heten jártak-keltek a folyosókon. Ma egyszerre eltüntek a XIV. Leók, Gergelyek és Kelemenek, X. Pius maga maradt. Mégsem ő az ur, hanem XIII. Leo, a gróf és diplomata, aki ma föltámadt a lelkekben.

Ma hát megkezdtem a holtig tartó fogságot. Mikor a külső loggia felé indultam áldást osztani, Oreglia testvérem visszatérített, mert annak az erkélye az olasz királyság levegőjébe függ. A fogság tehát komoly és porkolábban nincs hiány. A világ négy táján élő biboros testvéreim szigoruan kitartanak *az én fogságom* mellett.

Este.

Lecot bibornok már rájött, hogy nem tudok francziául. Ha a gondviselés előre elárulná, hogy mit akar faragni az emberből, a riesei paraszt-fiu tanulhatott volna még valamit, legalább kispap korában. De ugy látszik, a sors maga sem tudhatja, mivé tesznek bennünket a mások ellenségei.

Testvéreim az Urban nagyon szeretnek engem és azt szeretnék, ha mindent tudnék. Rampolla érsek azért mosolyog le, mert a Vatikánban nem ismerem ugy a járást, mint ő. Majd ha én is annyi ideig laktam itt!

Azt hiszem, a hugaim nagyon röstellik, hogy ők is belekerültek az ujságokba. Bizonyosan azt is kiirják, hogy bekötött fővel jöttek a Vatikánba, meglátogatni a bátyjukat.

Az olasz ujságok azon ujjonganak, hogy szoczialista vagyok. Én nem tudom. Szeretem a szegényeket és szeretnék segiteni, akin csak lehet. De eddig hamar elfogytak a patriárka kis lirái, itt meg hogyan láthatnék szegényeket, mikor itt egyelőre Sartónak is felróják, hogy paraszt-fiu volt és sok időbe telik, mig majd megtanulják, hogy ő X. Pius.

Mi lenne, ha ez a X. Pius diplomatiai fondorkodások helyett igazán a szoczializmussal törődnék? De mindennel várni kell, amig a tanácsadóktól tisztul a tájék.

aug. 6.

Hatvannyolcz esztendeig csöndességben éltem és most hat óra alatt az egész világ olvasta még az iskolai bizonyitványaimat meg a káplánkori leveleimet is. A riesei jegyző már hatvan évvel ezelőtt tudta, hogy pápa leszek; tudta a mantuai polgármester, tudták a tanáraim, megmondta XIII. Leo, megjósolta Jézsaiás, és tudták az összes bibornokok. Igazán nem értem, mért kellett akkor hétszer szavazni, hogy a riesei jegyzőnek meg Jézsaiásnak igazuk legyen.

A külföldi lapok szépségemért dicsérnek. Kezdek hiu lenni, mióta tudom, hogy százötven esztendővel ezelőtt is vihettem volna valamire, legalább is gárdistaságig a Nagy Fridrik udvarában. Nagy gyönyörüséggel olvasom, hogy milyen elmés ember voltam mindig. Szinte okom lehetne panaszra, amért ezt eddig észre nem vették. Már az se lepne meg, ha holnap reggel francziául köszönteném a komornyikot.

Igazán, el sem birnám viselni ezt a nagy hirességet, ha felét le nem venné rólam a monsignore Vasari (Ungheria) huszárja, amilyenből neki otthon — ugy mondják — egész ezrede van. Mindenki azon erőlködik, hogy minél több jót fogjon rám, pedig az az egyetlen érdemem, hogy amit tanultam s amim van minden szeretetté válik bennem. Hanem ezekben a parádés termekben eltünik az ilyen egyszerü plébános-erény.

Velenczében kezdenek rájönni, hogy ott engem nagyon szerettek, s a Monsignorék kezdik megbocsátani, hogy

rám szavaztak. A jóindulatok nem sokat segit rajtam. Ma már nem tudtam gyalog feljönni a lépcsőn a sok kiállott izgalom miatt. Úgy látszik, aki pápa lesz, tüstént megvénül. A Mindenható tán ezzel óvja meg a gyarlóságoktól. A monsignoréknak pedig határozottan imponál a sedia gestatoria meg az öregség. Akiknek a kilátása tegnap *füstbe ment*, azok ma már ujra a jövendő pápajelöltjei. Azért nem akad nekem államtitkárom, mert mindenki elteszi magát későbbre. Agliardi meg Vanutelli eljöttek volna Ramplolának, de ha ezt keresnék, akkor itt volna az eredeti a szomszédomban.

Most még ujoncz vagyok, akár csak az egyetlen bibornokom, Merry del Val; a többiek már régen azok, amik. A mi tekintélyünk majd akkor jön meg, ha meglesz a magunk piros gárdája, az emberek pedig, akik most nagyon is beláttak a Vatikánba, apránkint sok mindent elfelejtenek.

Jegyzette: **Monachus.**

Az ezüst szobor.

Irta: **OUIDA.**

I.

A vadregényes Genistrello a pistojai hegyekben fekszik. A rekettyéről nevezik igy, mely ott mérföldekre burjánzik s a sovány gránittalajon a törpe fenyővel és szelid gesztenyével osztozkodik.

Genistrello egyikét képezi az Apenninek számos nyulványainak, melyek terrasz-szerüleg emelkednek egymás mögött. A völgyekben egykor várul szolgáló paloták huzódnak meg, az ormokat pedig romok és elhagyatott kolostorok lepik el.

E zöld halmok némelyikéről el lehet látni a tengerig. Napszállatkor, mikor az esti pir ég az ormokon, olyan fönséges látvány kinálkozik itt, mint egy költői álom.

A Genistrellonak nevezett magányos halom alján élt valamikor egy Castrucio Lascarisi nevü ember. Az egész környék röviden csak Carisnak hivta s alig tudták, hogy keresztneve is van. Családja kétségtelenül görög eredetü volt; tudós görögök szerint az olasz renaissanceban nagyon ismerték Lorenzo és Lodovico udvarában ezt a nevet, de hogy miképpen jutott a pistojai halmok közé s mint vették föl tudatlan parasztok, azt épp oly kevesen tudták, mint azt, hogy ki ültette az első vörös tulipánt.

Caris mérföldekre lakott az egyes majorságok közt összekötő kapcsot képező kápolnától. Kis kunyhója egy sürü gesztenyésben volt s a romagnai marennák közt való őszi vándorlása éppoly magától értetődő dolognak látszott neki, mint a gólyák, kócsagok és vadkacsák vándorlása mélyebb déli tájak felé. Mély ellenszenve a marennák tele iránt csöppet sem változott azóta, hogy mint sötét fürtü gyermek, kecskebőrrel fölövezve Correggio képén modellt állt Szent Jánoshoz.

Mindig kedvencze maradt a genistrellói hüvös magaslat és az elődeitől ó-etruszk stilban épitett kőkalyiba az árnyas gesztenyeerdőben, melyet mormoló ezüstös patak szelt keresztül. Az egyetlen szoba nyitott tüzhelyéről a füst a tető egyik nyilásán keresztül menekült a szabadba, a többi nyilást pedig egy kis ablak s egy alacsony ajtó képezte. A köveket moszat nőtte be, s folyondár lógott le a tetőről, ugy hogy nyáron keresve sem lehetett volna kellemesebb helyet találni. De mikor a hideg időjárás beköszöntött, Caris bezárta az ajtaját, vette a batyuját, magára öltötte kecskebőrét s nekivágott a római marennáknak.

Caris huszonhat éves volt. Nyáron a gesztenyeerdőkben, télen a marennákban napszámoskodott, mint többi honfitársai, akik távoli tartományokba vándoroltak, hogy életüket föntarthassák. Dalaik csak ugy hemzsegnek az e nomád életre vonatkozó czélzásoktól, mely nemzedékek óta szokásukká vált, talán attól az időtől kezdve, mikor nagy római flották kötöttek ki ott, ahol most homoksivatag terül el.

Caris erőteljes, karcsu, hajlékony parasztlegény volt, napbarnitotta arczczal, szabályos vonásokkal, szinte klaszszikus homlokkal, s oly nagy barna szemei voltak, mint azoknak az ökröknek, melyeket a végtelen marennákon hajtott keresztül. Nem értett egyébhez a maga paraszti munkájánál, teljesen tudatlan volt, de lelkében végtelen szeretet lakozott a természet után. Nyári estéken a kunyhója elé szokott kiülni, egy tál zöldbab-levessel a térdei közt. A napszállat rózsapirja, mely a pistojai Apenninek ormait megfestette, s a hóval boritott carrarai hegyláncz oly lelkesedésbe hozta, hogy megfeledkezett az evésről s álmodozásba merült.

— Mit bámulsz oda, te birka? — kérdezte tőle egy arra ténfergő szénégető. — Egészen kihül a levesed.

Caris vállat vont s pirulva nézett a földre. Nem tudta ugyan kibetüzni azt a rengeteg könyvet, mely a hegyeken terült el, de ösztönszerüleg is érezte az e könyv lapjairól lesugárzó szépséget.

Kunyhójának berendezése durván összetákolt asztalból, két padból és egy szekrényből állt. Fekvőhelyül száraz levél és moh szolgált. Összes vagyonát egy agyagcsupor, két tál s egy nagy vaslábos képezte, de ez teljesen elég volt neki. Mit csinált volna nagyobb berendezéssel? Miután kunyhójában csak májustól októberig lakott, a füszeres olasz gesztenyésekben könnyen elviselhette a nélkülözéseket. Télen azonban már nehezebb volt az élet s mégsem engedte volna el, hogy a marennákat föl ne keresse. Az apja is ott járt, meg a nagyapja is, következésképp neki is oda kellett mennie. Amily biztosan megérnek és lehullanak a gesztenyék minden évben, épp oly bizonyos az is, hogy az emberek nyájaikkal, barmaikkal, gyermekeikkel és feleségeikkel a hegyekről levonulnak a völgyekbe és a végtelen sikságokba, télire legelőt és munkát keresni.

Sem Carisnak, sem ismerőseinek soha eszébe nem jutott arról gondolkozni, hogy mint is jutottak oda. Ott voltak, mint a gesztenyefák, a rekettye, a kecskék, a mókus s az erdő vad madarai. A paraszt épp oly kevéssé szokott a lét kérdései fölött töprengeni, mint egy darab szikla. A Lascarisik nemzedékek óta békében és szerényen éltek házikójukban s egyik sem igyekezett a vagyonát szaporitani.

A paraszt sohasem tekint vissza, hanem csak előre, hogy mint keresi meg a mindennapi kenyerét. Ránézve a multnak semmi jelentősége sincs, a jövővel nem törődik, hanem csak a közvetlen holnappal, s ezért nem sikerül őt czivilizálni és meggyőzni. Aki nem képes a horizontot meglátni, azt hiába figyelmeztetjük a fákra, tornyokra és hegyormokra.

Caris meg volt elégedve a sorsával, mint a legtöbb magára hagyott munkás. Erős, egészséges volt, ha gyötörte is néha a láz, melynek minden mocsári munkás ki van téve. De ebből mindig kilábolt fiatalsága s erős szervezete révén. Mint anyjának egyetlen gyermeke, a katonáskodástól is megszabadult. Miután Lisabetta, a boszorkány és jósnő megtette neki ezt az utolsó szolgálatot, lefeküdt és meghalt, mikor Caris életének huszonhatodik évét betöltötte. Halála után egy ideig nagyon elhagyatva érezte magát, mert neki magának kellett tüzet rakni, gesztenyét

főzni vagy sütni, kenyeret dagasztani, sőt — ami legkellemetlenebb volt — fehérnemüit és ruháit foltozni. De lassanként ehhez is hozzászokott, mert a marennákban mindig egy bizonyos számu munkással lakott együtt. Mikor pedig visszament Genistrellora, nyomoruságos viskójába, akkor már nem kellett napjait magányban töltenie, mert mindig szivesen látott vendég volt a szénégetőknél és a favágóknál.

Lisabetta uralomra vágyó, heves természetü asszony volt, aki őt épp ugy papucs alatt tartotta, mint valamikor az apját. Hegyes nyelvétől rettegett az egész tájék. Mindenki boszorkánynak tartotta s félt gonosz pillantásától. Caris a mult telet egyedül töltötte a maremmákban. Onnan egy hűséges társat hozott magával, egy fehér kutyát a marennai fajból. Szelid természete folytán sohasem lett volna képes állatot kinozni, mint a többi szokta. Nagyon jól tudták ezt a gondjaira bizott ökrök is. Caris jobban vonzódott hozzájuk és a kutyájához, mint az emberekhez, akikkel együtt élt. Agya nagyon lassan működött, ha ugyan egyáltalában működött, de amellett nagyon szerény, jószivü s férfias modora volt. Örült az életnek, meg volt elégedve a sorsával s semmi munkát sem tartott terhesnek. Kora ifjuságától kezdve mezitláb szokott futkározni, amitől oly vastag lett a talpa, mint a bivalybőr. Amióta csak az eszét tudta, télen mindig kukoricza- és rozskenyérrel meg karfióllal élt, nyáron pedig zöldbab-levessel. Nyáron durva len-inget és nadrágot, télen pedig otthon szőtt gyapjuruhát és kecskebőrt hordott. Viselete, szokásai és foglalkozása csak nagyon kevéssé különbözött azoktól a parasztokétól, akik Plinius és Propertius korában éltek. Csak az istenek változtak meg azóta. Pán nem hanczurozott a bokrok közt, a najádok nem nevetgéltek a patakokban, a nimfák és szatirok nem évődtek egymással a fenyőfák alatt. Mindezt most a lankás hegyoldalon álló szerény kis kápolna és a dupla tokáju és sárga arczu remete helyettesitette, aki mindig összeránczolta a homlokát, ha nem nyomták mindjárt azonnal a kezébe jól megérdemelt réz-sustákját s penitencziából nem csókolták végig a kápolna kövét. Caris különben nem sokat törődött a szent férfiu morgásával.

Egy este kunyhójának ablaka előtt ült. A nap bucsusugarai bearanyozták a hegyormokat s rózsaszinü fénybe meritették a békés tájat. Alant a völgyben a megerősitett kis városka templomai és tornyai emelkedtek, melyek annyiszor föltartották a germánok áradatát. A közeli halmok tornyaiból ünnepélyesen áradt szét a harangszó az esti csöndben. Hangjukkal összevegyült a hegyoldalon legelésző kecskék csöngetyüjének a hangja. A nagyszerü esti tájkép látványától ittas Caris rendkivül kellemes érzéssel kanalazta a levesét s jó darab rozskenyeret evett hozzá. Mintha a földből kelt volna ki, egyszerre csak egy ragyogó szemü, fényes fekete haju, erőteljes fiatal leány toppant elébe, akit soha azelőtt nem látott. Caris egészen megzavarodott.

— Jó estét Caris — mondá bizalmasan. — Anyád a szobában van, he?

Caris némán bámult rá.

— Megsüketültél, he? — kérdezte bizalmasan. — Azt szeretném tudni, hogy bent van-e az anyád?

— Az anyám meghalt — mondá Caris szárazon.

— Meghalt? Mikor halt meg?

— Azt hiszem, körülbelül egy éve.

— Lehetetlen — mondá a leány határozottan. — Husvét hetében magam beszéltem vele ezen a szent helyen s a saját testi szemeimmel láttam. Mi jut eszedbe, azt mondani, hogy meghalt?

— Mert meghalt — erősködött Caris. — Kérdezd meg a papot és a sirásót, ha nem hiszed. A saját kivánságára a st.-fulosi temetőbe temettettem.

Most már a leány is elhitte. Egy ideig némán sajnálkozott fölötte, azután pedig félénken mondá:

— De a tudományát csak hátrahagyta neked, ugy-e? Hát a könyvei megvannak még?

— Nincsenek. Mindazt a sok titokzatos dolgot eltemettettem vele együtt. De mi hasznukat is vette? Alig volt valami rongy a testén, mikor meghalt.

— Ó, ó! — mondá a leány, megborzadva ettől az istenkáromlástól. — Nagyon csodálatos egy asszony volt.

Caris mosolygott.

— Azt csak *te* mondod. Minden tudománya mellett csak annak a kenyérnek és pénznek látta a szinét, melyet én kerestem meg neki. Hát akkor mirevaló volt az a sok mindenféle vaczak?

— Ne beszélj igy — figyelmeztette a leány s elgondolkozva nézett a sürüségbe, hol szemlátomást kezdett terjedni az estszürkületnek komor árnyéka.

— De mikor igaz — mondá Caris izgatottan. — Én megtettem minden kötelességemet a jó lélek iránt, de azt hiszem, hogy az ördögé lett a lelke, mert alig hogy megszünt borzalmas hörgése, egy fehér bagoly kezdett keringeni a háztető fölött, napnyugtakor pedig egy villogó szemü fekete macska telepedett az átelleni sziklára.

— Jézus Mária — mondá a leány, keresztet hányva magára, s üde arcza szinét vesztette.

Mélységes csönd állt be. Caris utolsó falat kenyerét rágicsálta s lopva a leánynak tágra meredt szemére tekintett.

— Tehát *minden* varázsszert eltemettél vele együtt? — kérdezte a leány kis vártatva.

Caris a fejével intett.

— Kár. Nagyon kár.

— Ugyan miért?

— Mert ha el vannak ásva, akkor már senkisem használhatja.

— Biz' az ugy van. De üde, fiatal leány létedre mi közöd neked az ördög eme szerszámaihoz? — kérdezte Caris csodálkozva.

— Mert az anyád husvétkor kártyát vetett nekem, s annyi mindenfélét jósolt. Éppen mikor javában jósolgatott, meglepett minket a nagybátyám. Az anyádat összeszidta, engem pedig elhurczolt magával s mai napig nem volt alkalmam idejönni. Most meg azt mondod, hogy meghalt s nem jósolhat többet.

— Hát mit szeretnél olyan biztosan tudni? — kérdezte a legény kiváncsian s nehézkesen emelkedett föl a székéről.

— Az az én dolgom.

— Helyes! — mondá a legény, s csodálkozva nézett rá nagy barna ökörszemeivel. — Hol lakol s honnan tudod a nevemet?

— Hiszen téged mindenki ismer. Carisnak hivnak, egyetlen fia vagy Lisabettának, s mivel az ő kunyhója előtt ülsz, hülye volnék, ha ki nem találnám, hogy ki vagy.

— Jó, jó — mormogá Caris. — De ki vagy te? s mire akarod használni a bűvészetet? — kérdezte merőn a szemei közé nézve.

— Santina vagyok, Nerisnek, a kovácsnak leánya, Pistoja nyugati kapujánál.

— De mit akartál az anyámtól?

Azt mondják, hogy nagyon különös dolgokban volt járatos — mondá a leány kitérőleg.

— No, ha ugy van, akkor nagyon kevés hasznát látta — mondá Caris szomoruan.

— Ugy-e, hogy nem temetted el vele minden varázseszközét? Ugy-e, hogy csak ugy mondod? Ugy-e, hogy bent vannak a szobában elrejtve s nem akarod mutatni — mondá a leány, s hizelegve közelebb huzódott a legényhez.

— Bizony isten, hogy elástam — mondá Caris. — Csupa átkozott kaczat volt. Bizonyos, hogy a föltámadás napjáig ott nyugszik a sirjában. Olyan helyre leánynak, mint te, nem is volna szabad ily istentelen dolgokkal törődnöd.

Santina óvatosan tekintett körül s azután suttogva mondá:

— Itt az erdőben van valahol elásva Gobbo kincse s Lisabettának olyan varázsbotja volt, mely megmutatta, hogy hol rejlik az arany meg az ezüst.

Caris elkaczagta magát.

— Csakugyan? No ez pompás tréfa. Ha olyan varázsbotja volt, melynek segitségével meg lehet az aranyat és ezüstöt találni, akkor miért kellett nekünk bádogkanállal enni a levesünket, s miért korgott annyit a gyomrunk? Ne nevettesd ki magadat, leány, ne beszélj ily bolondságokat. Isten engem ugy segitsen, hogy igazat mondok, de Lisabetta teljes világéletében szegény, éhező asszony volt, akinek nem volt egy tisztességes rongya, hogy benne eltemettethettem volna.

Santina hitetlenül rázta a fejecskéjét.

— Jól tudod, hogy a kincs itt van valahol elrejtve az erdőben — mondá a leány haragosan.

— Gobbo kincse? Ugyan eredj! Századok óta turkálnak utána az erdőben s ki találta meg?

— Az anyád már közel járt hozzá. Maga beszélte nekem.

— Lehet, hogy álmában. Szegény lélek.

— De az álmoknak nagy jelentőségük van.

— Néha igen. De mi közöd ehhez *neked?* — kérdezte Caris gyanakodva.

A leány letelepedett melléje s szégyenkezve beszélte el, hogy nagyon szerencsétlennek érzi magát, mert szülei egy gazdag, de fösvény öreg emberhez akarják kényszeriteni Pistojában. Hogy ezt a borzasztó sorsot elkerülje, a vén Lisabetta és Faraone csillagász által, ki a hegyeken tul lakik, megkérdeztette a csillagokat. Faraone azonban semmit sem akar elárulni, mert az apjának barátja, a genistrelloi vén boszorkány pedig csak a sorsának felét jósolta meg neki.

(Vége köv.)

Krónika III.

A Humbert-pör.

— *aug. 13.*

A Humbert-pör nem a Pitavalba s nem a Montépin Xavér tollára való; aki meg akarja irni históriáját, legyen vidám, mint Boccacio és bölcs, mint Anakreon. Aki fölteszi a sötét pápaszemet s az örök serpenyővel kezében meg akarja mérni, ki találtatott teljesnek és ki vétkesnek, hamis következtetéseket fog levonni e derüs komédiából, amelyhez Rossininak kellett volna muzsikát irnia, hogy tökéletes gyönyörüségünk teljék benne.

Mert meg kell vallanom, ha az igazság bajnokai ki is péczéznek érte, hogy az egész Humbert-ügyet, ahogy van, Therèse-estöl, Romain-estöl, esküdtestül, publikomostul együtt, kedves és bohó humbugnak nézem, akár az ügyes bűvész produkcióját, ahol nem azt keresem, a kókler hogyan csal, hanem hogyan és mennyire mulattat. A szemfényvesztésnek ez a neme nemcsak hogy tetszik, hanem imponál is, valaminthogy az Eulenspiegel kalandjait se itélem meg a kuriai döntvények alapján. Ez egy nagy, európai izü és elegáns svindli, akár a looping the loop vagy a King-Fu esete, azzal a különbséggel, hogy a móka a törvényszék és nem a manège sorompói között játszódik le.

Nekünk, akik távol vagyunk Humbertéktől s egy fityinget se veszitettünk manipuláczióikon, kettős gyönyörüség nézni ezt a kapitális csalást, ahol egy országot vezettek az orránál fogva s annyi okos embert ültettek föl, hogy két parlamentre való kitelt volna belőlük. A ravaszság s az ügyesség mindig érdeklődésre talál; ha nem igy volna, senkise örülne a sportoknak, senkise gyönyörködnék a novellákban és senkise tapsolna a szinésznek. Mentől jobban félre tud vezetni az aktor, mentől jobban hazudik az iró, annál nagyobb a becsülete és hirneve. Ravasz rókák vagyunk édes valamennyien, akik vigyázunk a magunk s áhitozunk a más bőrére s azért levesszük a kalapunkat, ha látjuk, hogy jön valaki, aki még a tolvajtól is tud lopni. Az ilyesmi sikert arat s tovább marad emlékezetben, mint Hirsch báró vagy Rökk Szilárd összes jótettei.

Humbertéknak nem volt könnyü a helyzetök. A világcsalók középpontjában, Párisban éltek, ahol rég kipróbálták már a truc-ök és coup-k quintessenciáját, hogy a halandókat lépre vigyék. Volt itt már mindenből elég, kezdve a vasálarczoson és végezve az à Berlin!-en. A világ már szinte beleunt s a romantikához kezdett huzni. A csalások mértéke betelt, a rekordok kimerültek. Aki tehát Párisban él, minden kenőcscsel meg van kenve és minden kautélával ellátva. Krivány, Kecskeméthy vagy Micsinay-féle esetek itt ki vannak zárva, nem is próbálja meg még a lágyfejü sem, mert csak kinevetnék a szimpla voltáért. Aki itt boldogulni akar, hozzon magával genialitást, ötletet, eredetiséget, káprázatos teknikát és csalhatatlan emberismeretet, máskülönben beleszalad az első rendőr karjaiba. Ez természetes. Páris Európa első városa s igy egyuttal a legnagyobb csirkefogók találkozó helye, amint az volt Athén, Róma és Bizáncz is. Ide siet az első klasszis merészkedő, a kapczabetyárok a provinciákkal kénytelenek beérni. És itt, a gazemberek derbyjében, Humberték az első helyre küzdötték fel magukat s nevüket örökre beirták a bünkrónikák könyveibe.

Ismétlem: nem tehetek róla, de ez imponál nekem, akár a hármas saltomortale vagy a Niagára átuszása vagy a mustang megfékezése, szóval azok a dolgok, ahol az emberélet koczkán forog, nem is szólva a becsületről meg egyebekről. Ez földi vonás s mindenkit elfog, aki a manège-be lép: az embervadászat mégis csak a legizgalmasabb cserkészet. Humberték szépen csinálták meg az attrakcziót s csak az örök véletlen, hogy rajtavesztettek. Esztendők során át domesztikálták a legvérszopóbb fenevadat, az embert, egy nap azonban a bestia mégis csak rájuk szabadult és szőröstül-bőröstül fölfalta őket. A tojástáncz hosszu ideig eltartott s részt vett benne mindenki, akiben a kapzsiság ördöge motoszkált. És ki az, aki ne szeretne gyorsan és igazságtalanul meggazdagodni? Ki az, aki nem óhajt ügyesebb és ravaszabb lenni, mint halandótársa? Ki az, aki nem akarja a pénzszerzés verejtéke közé az

izgalom cseppeit keverni? Sokan voltak a hivek és igy sokan a becsapottak, sokan a ravaszok és következésképp sokan az ostobák. Humberték bebizonyitották, hogy elsőrangu svihákok és elsőrangu emberösmerettel vannak felruházva. Geniálisak voltak a gazságban és nagy stilüek, mint a világhóditók.

A párisi bűn nem ólomlábon járó fekete szörnyeteg, hanem derüs, fantasztikus kép, az ötlet ornamentikájával kipántozva. Itt nincsenek borbélytragédiák és sikkasztó árvaszéki pénztárosok, a bűn gyeplőit okos és találékony emberek tartják a kezükben. A Panama-botrány mennyi ügyességgel volt fölépitve s mennyi fantázia, sőt hatalmas idea rejlett benne. Boulanger ime, mennyire lógikusan tudott gondolkozni, hogyan ösmerte az embereit s a népét, amelynek elég volt egy fekete normandi paripa, hogy tüzbe menjen tábornokáért. A Humbert-család mily ügyesen fedezte föl a hagyatékról szóló törvény fogyatékosságait és az emberi kapzsiság örök tényezőjét. Mind a három, találomra vett példa igazolja a nagy stilust s a nagy ügyességet, amely előtt, akármilyen formában is jelenjen meg, a kis embernek kalapot kell emelnie.

A párisi publikum nem is iszonykodni jár a tárgyalásokra, hanem mulatni, részben talán okulni, sőt tanulni is. Première-publikum ül a padokban, irják az ujságok, és igazuk van: tarka szinjáték ez, amely gyönyörüséget okozhat a gourmet gallusoknak is. A párisi okos világnézlettel jár a földtekén: mindig és mindenütt a mulatságot keresi s a Humbert-ügyben is meg tudja találni. Megcsodálja a nagy Thérèse asszonyos ravaszságát, Romain parfumszagu gazságait, Labori szemtelen ékesszólását, a Frédéric bölcs bárgyuságát és a lányok novellai szentimentálizmusát s élvezi ez ujfajta bünösöket, akiknek elegancziája és ötletei a biróság előtt sem szünnek meg. S hogy a kép teljes legyen, az esküdtek s az elnök is beleilleszkednek a keretekbe, nem catóskodnak, hanem emberi szemmel nézik az embereket, jól tudván, hogy többé-kevésbbé bünösök vagyunk valamennyien. Ilyen tárgyalás alig lehet másutt a kontinensen mint Párisban, ahol a törvény is tiszta gallérral jár és még a guillotine alatt is udvarias marad. Ahol a vétek ilyen takarosan jelenik meg, ott az erénynek is kétszeres a becsülete.

Hogy e pörnek mi lesz a befejezése, alig kétséges. Humbertékat el fogják itélni, de a büntetés nem lesz szigoru, a jókedvü esküdtek méltányolni fogják a gall esprit-t és raffinement-t, amelyet a pör revelált s amelyet a Humbert-család hosszabb szünet után ismét igazolt a világ előtt. Mennyivel esetlenebbek más ország hasonló ügyei; állitsuk e pör mellé a Pall Mall Gazette leleplezéseit, a Dienes-ügy aktáit, vagy a Harmlosok clubjának botrányait és látjuk a különbséget, amely a medve ragadozását a róka ügyességétől elválasztja. Az is valószinü, hogy a Beranger-féle szakaszt ez esetben szintén alkalmazni fogják, mert a párisi nem szégyenli, hogy bünös és tudja, hogy makulátlan csupán a jó Isten. Ma nekem, holnap neked, nincs ember, aki paragrafusba bele ne botlanék és elnézésre ne számithatna. Lehetetlen, hogy az esküdtek, a vádlottakra tekintve, ne nézzenek tükörbe. Ilyen könnyüvérüek, könnyelmüek és okosak, ők párisiak, javarészt mind, örök tánczot járvan a bűn körül, amely a maga tökéletességének országát a franczia sorompók közt találta meg.

Összegezve az elmondottakat, kár volna a Humbert-pört a moralista következtetéseivel együvékeverni, legalább az adott esetben nem. Ha nálunk történik meg a dolog, belerendülhetnének az ország pillérei, mert szegények vagyunk és százmilliós csalás koldussá teheti a fél nemzetet, De a francziáknak csekélység ez a summa, még csak az orra vére se eredt el senkinek. Ők megengedhetik maguknak, hogy olykor a bűn champion-shipet rendezzen és megmutassa, hogy a leggeniálisabb csirkefogók mégis csak Párisban élnek. A világ irigykedéssel nézi azt a nácziót, amelynek még ily czélra is ekkora összegek állanak rendelkezésre s amely ennyi nonchalance-szel siklik át az egész ügyön. A gallusok nagystilü emberek, grandiózusok mindenben s kiépitik a maguk Eiffel-tornyát tudományban, művészetben, bűnben egyaránt. Meddig kell más országnak becsületesnek lennie, mig ekkora becstelenséget tud produkálni!

Syrion.

Donáth.

Ennek a névnek hallatára okvetetlenül földerül az ábrázat és az irás a korcs magyarságra hajlik. Adják ide aztat az izé! És az Abbázia asztala megnépesül mulató, derüs emberekkel, akik el nem fojtott jókedvvel hallgatják, mint faragja képeit ott előttük Donáth Gyula, a nyelvével.

Én rám a mulatságos emberek — mint olyanok — melancholikus hatást tesznek. Lehetetlen, hogy aki mulatságos, boldog, vagy akár vidám legyen. Nem csinálok Donáthból, a »Luft-püldhauer«-ból romantikus figurát. Igen jól érzi magát, nyárspolgárszerü életmódjában — a nyárspolgár életmódja voltaképpen az igazi bohémélet, kitelik egy jó vacsorából, törzsasztaltársaságból, meg a rossz idők szidásából — és ha sok pénze volna, alkalmasint gazdag ember lenne belőle. Kritikái azonban, mikkel szobrásztársai műveit illeti, rajongásai, miken a társak közmondásszerüen mulatnak, improduktivitása — egyike a legrégibb szobrászoknak és semmi nagyot még nem alkotott — azt sejtetik velem, hogy ez az ember, mikor magára marad, az undorodásig el van keseredve, amikor a tükörbe néz, nem ismer önmagára s amikor lefekszik, kisértetek járnak körülötte — az el nem készitett remekművek árnyai sirnak és panaszkodnak a fülébe: mért nem teremtettél meg bennünket! És meg volnék lepve, ha évenként nem háromszázhatvanötször hevület járná át a rosszmagyarságu Donáthot, hogy szeretne rögtön kiugrani az ágyából és hozzáfogni rögtön a munkához. És átkozza a fátumot, hogy éjszaka még nem lehet agyagot gyurni és nyugodt lélekkel fogadkozik: holnap, meglássa a világ, hogy mire képes egy Donáth, ha komolyan hozzáfog a munkához.

Ez a holnap alkalmasint husz éve tart már és közben megderesedett a képfaragó feje és közben mesés, lucidus konczepcziók hervadtak el a kávéházban, hogy

megteremjen a piccoló, meg a házbérköltség, néhány, házak falába ragasztott relief és nehány kut, meg sirkőfaragásból. A sirkő, a siremlékek, a holtak kultusza! Annyira a mulatságos Donáthoz illő ez a kőpoézis! Aki maga is egy élő temető, egy Chronos, aki fölfalja meg nem született gyermekeit, egy tyuk, aki csak rakja a tojásokat, de soha ki nem költi, egy Atlas, aki csak önmagát tartja, azt is csak nagynehezen! Mulatságos figura, de alkalmasint nagyon szomoru ember!

Monumentális álmai vannak és csak stukkamunkákat végez. A nyárspolgárok adnak neki munkát, a művészet alig számithat reá. Csak ha halottakat kell kőben feltámasztani, akkor éled az ő ambiciója is. Persze, elernyedt kitartással. Az első Erzsébet-szobor pályázaton az ő Erzsébetje volt a leggraciózusabb, a legköltőibb és az ő Erzsébet-szobor tervezete egyike a legrosszabbaknak. Félmillió ára művészetet ő nem tud adni és félmillió ára követ nem tud beleépiteni. Bártfán sokkal kevesebb pénzről volt szó, ott remeket tudott alkotni. Eleven szobrot, tele bájjal, finomsággal, mely a füstös kávéházi atmoszférában termett meg, ennélfogva belekivánkozik a suttogó lombokba, csókoló szellőkbe, megkivánja maga fölé az isten mindenható poétikus egét s a kő versenyre kel, hogy együtt viruljon, de együtt ne hervadjon a virágokkal.

Már én igy látom a kopott bohémet, akiről keringenek az adomák. Ez az ember elszakadt a természettől s maga sem tudja, hogy a nagyváros kopár Karsztjából egyre a természet felé sir a lelke s a szobrait csak azért faragja ki levegőből, mivel szinte fuldokol a levegő hiánya miatt.

—x.

LEVÉLSZEKRÉNY.

— Uj sorozat. —

IV.

* *Humbertné asszonynak,*

Páris.

Nagy Teréz!

A kiváncsiak egy kis csalódással nézik a »Humbert-troupe« első fellépését. Az ostobák nevetnek. Nevetnek, nem azon a tengernyi együgyüségen, amelyből Ön milliókat fakasztott, hanem, mert, miután már kidühöngték magukat, most mindenáron nevetni akarnak.

Mi áhitattal figyeljük Önt.

És megláttuk Önben a Mestert, mindjárt a bemutatón. Olyan egyszerünek, olyan kicsinyesnek látszik, hogy Ön rosszullétet szimulál, mihelyt nem akar beszélni! De igaza van: a legrégibb, a legklasszikusabb módszerek a legjobbak. Minél nagyobb a művész, annál egyszerübbek az eszközei.

Az egyszerü eszközök használata, az átlátszó hazugságba való, látszólag czéltalan, de végezetül mégis hasznos elburkolódzás, mely a naivak előtt ügyetlennek tünteti fel Önt: bennünket nem téveszt meg. Mi már ráismertünk a Panama legnagyobb művészére, abból a néhány akkordból, mely az ouvertureben csak keveseknek tünt fel.

Mi már tudjuk, hogy ez a pár akkord lesz a vezető motivum!

— Szivemnek titka van! — mondá Ön a költővel, — multamnak volt egy rejtelme, amelyet most már nem takargathatok tovább . . . Remélem, lesz a férjemben annyi lelkierő, hogy el tudja viselni, ha majd megtudja . . .

Mily remek ötlet, Nagyasszony!

Az Ön első meséje is — a becsapási mese — olyan közönséges, olyan banális, olyan vakmerően hazug mese volt, aminőt a férczregények irói már a szobalányoknak se mernek feltálalni. Ez a második mese — a védekező mese — tuczat voltában, sablonosságában és egyszersmind hihetetlenségében méltó párja amannak. De Ön jól tudja, hogy a mese anyaga mellékes; sőt minél egyszerübb a kanavász, annál jobb. Ön jól tudja, hogy az ősi, a kipróbált, az elcsépelt hazugságokban óriási erő van, mert az emberek naivitására és hiszékenységére éppen csak ezek hatnak az igazság erejével. Az Ön szerelmi bünét a sokaság azonnal el fogja hinni — miért ne? hisz oly régi történet ez, mely mindig uj marad! — s a nagy gyermekhez hasonlatos nagy tömeg nem veszi észre, hogy ennek a mesének a hallgatásával már lépre megy, hogy On ezzel az ötlettel már megfogta a közhangulatot. Most még nevetnek, de nemsokára hinni fognak Önnek, mert Ön tudja, hogy az emberi hiszékenység határtalan, mint a tenger, s kimerithetetlen érték annak, aki ismeri az emberi lelket s a tömegek gondolkozásvilágát.

Ön régi nótákat játszik, mert tudja, hogy a gyermekek ezen andalodnak el a leghamarabb. Micsoda regényiró lett volna Önből, Nagyasszony, ha ráér ilyen gyermekségekkel vesződni, s idejét nem foglalja le a komoly munka, az üzlet! El tudjuk képzelni, mennyire megvetette Ön a naiv Frigyest, aki verseket faragott, mialatt Ön, az igazi művész és igazi férfilélek, képzelt, kitalált és komolyan dolgozott!

Fogadja, nagy Teréz, csodálatunk és szerencsekivánataink kifejezését.

Lovagias tisztelettel a számüzött szakértők:

Kecskeméthy és társai.

V.

* *Mr. Edison,*

New-York.

A hir, hogy Önt az X. sugarakkal való kisérletezés beteggé tette, részvétet keltett más világokban is, nem csak az Önében. És társaságunk, melynek elnöke az Ön legrégibb elődje: Prométheusz, elhatározta, hogy Önnek ez alkalommal részvétét és nagyrabecsülését nyilvánitja.

Az Önök kis glóbusán annyi a betegség, amelynek semmi egyéb haszna, mint hogy az egyén szenved és közeledik a véghez! Az Ön betegsége nem meddő, nem haszontalan. Az Ön betegsége kideritette, hogy az

X sugarak elpusztitják illetőleg paralizálják a fehér vértestecskéket, amelyeknek fontos hivatása Ön előtt jól ismeretes. Ennek a fölfedezésnek az orvosi tudomány még jelentékeny hasznát fogja venni, s Önnek vigasztalásul szolgálhat, hogy nemcsak tevékenysége, hanem még passzivitása is üdvös, betegsége is eredményes, szenvedése is gyümölcsöző az emberiségre nézve.

Különben legyen szabad emlékeztetnünk, hogy hosszu sora Ön előtt a tudásra szomjasoknak, a kik még rosszabbul jártak.

Irigységgel vegyes tisztelettel, a másvilági veterán explorátorok nevében:

Daedalus és Icarus.

VI.

* *Avakumovic miniszterelnök urnak,*

Belgrád.

Uraságod György trónörökösnek, Sándor herczegnek, Helena herczegnőnek, továbbá Karagyorgyevics Arzén és Pál herczegeknek Belgrádba érkezése alkalmával üdvözlő beszédében többek között azt mondta, hogy mióta »Isten rendeletéből a Karagyorgyevics-dinasztia lépett Szerbia trónjára«, a fentebb megnevezett előkelő uraságok a szerb nép »reménységei«.

Legfelsőbb helyről fel vagyok hatalmazva a következők kijelentésére:

Az az állitás, hogy a Karagyorgyevics-dinasztiának a szerb trónra lépését a jó isten rendelte volna el, minden alapot nélkülöz, és valósággal homlokegyenest ellenkezik. Távol attól, mintha ily irányban rendelet adatott volna ki, ellenkezőleg, a jó istennek semmi része sincs benne, hogy Szerbia trónját a Karagyorgyevics-dinasztia foglalta el.

Fel vagyok hatalmazva annak kijelentésére is, hogy legfelsőbb helyen semmiféle Karagyorgyevics-dinaszt iáról nem tudnak s a jó isten az ugynevezett Karagyorgyevics-dinasztia apró dolgaival egyáltalán nem foglalkozik.

A jó isten egyszerüen nem avatkozott bele Szerbia belügyeibe. Bár a belgrádi események alkalmával több oldalról felmerült az a nézet, hogy néhány mennydörgős mennykő alkalmazása nem volna éppen időszerütlen, legfelsőbb helyen egyelőre a teljes tartózkodás álláspontjára helyezkedtek, amely eljárás megfelel az eddig követett gyakorlatnak.

A jó istenre tehát ne tessék hivatkozni.

Midőn közlöm Önnel, hogy a közelmult eseményeiért való felelősségnek semmi része nem irható a gondviselés számlájára, mert a tanusitott türelem a földiekkel szemben szokásos időleges türelem terminusán nem terjed tul, —

egyben értesitem Uraságodat, hogy a szerbiai eseményekkel való leszámolás végrehajtása alulirottra bizatott, aki, legyen nyugodt Uraságod, a leszámolás megejtése végett pontosan meg fog jelenni, mihelyt elkövetkezik dies irae, dies illa.

Ex excelsis,

Michael Archangelus.

A tudomány jegyében.

A párisi katasztrófa.

Novemberi ködös, idétlenül születő estén, amikor a kaporszagu pára megfekszi Budapest utczáit, ugyan kevés a gyönyörüség ebben a városban. A lámpás fénye alig képes keresztülverni a szürke fátyolon, az aszfalton valami csudálatosan vékony sár mázolódik szét a lábad alatt, még a villamos kocsi csilingelése is belefullad a levegő nyirkába. Aki ilyenkor a természet gyönyörüségeit akarja élvezni, menjen Taorminába vagy Egyiptomba. Itt nálunk olyankor a természet csak a sáros talpát mutogatja.

Leverten, elkeseredetten ballag végig ilyenkor az ember a köruton s az ostorszijjá nyirkosodott szivarja végét rágcsálva határozza el magában, hogy nem, itt nincs természet. Ezt a földrészt azért hivják mérsékelt égövnek, mert a természet itt nem tud mértéket tartani; augusztusban teljes sulyával ül a nyakunk közé, novemberben pedig egyszerüen megszökik tőlünk. S ahogy »az ember« ezt a gondolatsort végiggondolja s beletörődik, hogy no itt a jövő tavaszig semmiféle gyönyörüségben része nem lesz, természetesen boszusan földhöz vágja a szivarját. Az ázott csutak pislogó üszke szerteugrik s abban a pillanatban, mintha ebből a féldöglött tüzből kerekednék ki, csodálatosan gyönyörüséges látnivaló vakitja el sötétséghez szánt szemét. Valahol két-háromszáz méterrel előtte a köruton a ködfátyolt vakitó fénykup hasitja szét. A kupnak a csucsa lilásfehér fényben vonaglik a földön, a két oldalvonala hegyes szöggel vág bele a fekete semmibe s a talpa apró fényporban vész el fönt, magasan, ott, ahol máskor csillag szokott ragyogni.

Mi történt? Elégett egy villamos kocsinak a hajója. Az az áramfelvevő készüléke, amely a kettős sin között halad, hogy a csatornában futó vezetékről felvegye a villamos erőt, valami zökkenésnél kissé félrebillent, rés támadt a kettőjük között s a hatalmas rab, a megkötözött Sámson a pillanat egy tizezred részében odaugrott már a réshez, hogy rávicsoritsa a fogát erre a fekete világra. S a fogavicsoritása nyomán csodálatos fénypompa kél. A köd, minden világosság ellensége, egyszerre rabszolgájává válik a fénynek s páráin engedelmesen viszi fel felhőkig a parányait. Ha ködös estén az Oktogon sarkán pórul jár egy villámos kocsi, annak a hirét a fénye megviszi még a Ferenczvárosig is. Egy olyan kis tréfa-katasztrófa, amilyen a villamos hajójának az elégése, másodperczekre bevilágolja egész Budapest felett az eget. Mert hatalmas és gyönyörü a természet még akkor is, amikor csak a mesterségen keresztül tudja velünk éreztetni magát.

A villamos kocsi hajójának az elégése a mi budapesti fogalmaink szerint tökéletesen komikus dolog. Annál komikusabb, mert az első következése az, hogy a kocsin ülő asszonynép elkezd visogatni, néhány ember pedig, akinek sietős a dolga, komolyabb ügyhöz méltó dühvel szidja össze a kalauzt, vagy legjobb esetben a vállalatot, pedig egyikük sem tehet a dologról. A kocsiban valami savanykásan fojtó, érczizü füst kezd terjengeni s a jókedélyü utas mosolyogva száll le a kocsiról, hogy gyalog bandukoljon tovább. Az ugyan az eszébe nem jut, hogy az a különös szagu füst az elégett vasnak a füstje s ahol a vas elég, ott nem tréfára venni való hatalmasság mutatta meg mit tud, ha nem vigyáznak jól a körmére.

A pályaváltót őrző gyerekek legkisebbje is tudja, hogy mi az a »kurzschluss.« A laikus magyarázata ennek a magyarul talán »áramrés«-nek nevezhető tüneménynek az, hogy a vezeték, amely az áramot adja, egy pillanatra elválik attól a másik vezetéktől, amely az áramot felveszi.

De nem annyira, hogy az áram keresztül ne tudná hidalni a kettőjük között támadt rést, amit azután mint villamos szikra tölt ki. A féltudományos, vagyis nagyobbképü magyarázatát az áramrésnek tán igy lehetne adni: az elektromos áramlat nem egybefüggő, csak összeérő s egymáshoz simuló vezetéke a simulóponton valami miatt elválik egymástól, de csak annyira, hogy az áram még képes az igy támadt és rögtön levegővel, tehát rossz vezetővel megtelő intervallumot legyőzni. Mivel azonban itt váratlan, előre számitásba nem vett akadályt kell legyőznie, természetes, hogy a munkája egy részét erre a birkózásra forditja, vagyis az energiája megnyilvánulása részben megváltozik, elektromosságból hővé alakul át. Röviden: az eszközeink, szerszámaink tökéletlensége folytán a fogva tartott energia kicsuszik a hatalmunkból s nem abban a formájában nyilvánul meg, amelyikben hasznositani akartuk.

Hogy ebben a szürke, iskolásképü mondatban micsoda irtózatos erőfelszabadulásoknak, micsoda szörnyeteg elementum-forradalmaknak a magyarázata van benne, annak nyolczvan, vagy kilenczven tanuja fekszik kiteritve a párisi, nem tudom milyen, ispotályban.

Párisban a Metropolitain-vasut földalatti pályáján póruljárt egy vonat. A segitségére küldtek egy másikat, amivel elvontassák s miközben a vasut alkalmazottjai a két vonat összekapcsolásával ügyetlenkedtek, a segitő-vonat vezetékében valahogyan, azt mondják egy vasdarabnak a sinre való esése miatt áramrés támadt. Az energia hirtelen megváltozott a formájában, villamosságból hővé alakult át legnagyobb részében s ez a hő első sorban felgyujtotta a fókusába eső vasrészeket, aztán azt a guttaperkát, amivel a kábelek voltak elszigetelve, azután pedig a rokkant vonatnak, a segitő-vonatnak s a közelgő személyszállitó vonatnak is a farészeit, amelyek még csak nem is voltak impregnálva. A gyulladás, amelyet a kurzschlussnak nevezett műmenny- kőcsapás — ah, milyen kis fiókmennykő, az ég legkisebb villámához képest is! — keltett, széditő gyorsasággal terjedt, elégette, valahol egérutat lelve rá, a világitás vezetékét is s a támadó sötétséget gyilkos alattomossággal szaporitotta meg a füst, a szénsav s az elégő vasrészekből — művasakból — kiszabaduló kéngáz. S kilenczven ember ott fulladt meg a sötétségben, nyomorultul mint a patkány.

S a felháborodott franczia közvélemény keresi, sőt talán még napokig fogja keresni a bünbakot, hogy felelőssé tegye a katasztrófáért. S jól teszi, hogy csak napokig fogja még keresni és azután elcsillapul a haragja, mert az ilyen katasztrófáknak nincs bünöse.

Tessék megfigyelni, hogy minden uj találmány, amely a tisztán tudományos világ köréből frissen jön ki, hogy a gyakorlat terén valóban el is foglalja a helyet, amelyet az elmélet kijelölt a számára: hosszabb, vagy rövidebb idő alatt valami rémes tömegkatasztrófának lesz az okozója. És ennek nem oka senki és semmi más, csak az emberi elmének az a dicső nagy képessége, hogy tudja az anyag konstrukcziójának a szabályait felállitani anyag nélkül is. Hogy nemcsak fizice, hanem matematice is tud gondolkozni.

Tudom, hogy mi a matematikai pont. Az, amelyiknek sem előre, sem hátra, sem oldalra, sem felfelé, sem lefelé nincs kiterjedése. Tudom, hogy van ilyen a világon, számmal ki is tudom fejezni, de előállitani nem tudom. Tudom, mi a matematikai vonal, mi a matematikai sik s dolgozom, számitok velük. Rendre készen van minden viszonylatuknak a szentigaz képlete, amelyekkel dolgozva csalódást kizáró pontossággal meg tudom határozni, hogy melyik erőnek milyen feltétel szerint kell dolgoznia, hogy egészen a hatalmamba kerüljön. A papiroson a világ legkomolyabbjai, a számok megfogják számomra, ember számára az erőket, hogy nekem engedelmeskedjenek. Az Ige megvan.

De hogy hasznát vehessem, testet kell öltenie. S a test akkor is gyarló, ha a legtökéletesebb igazság rejtőzik beléje. Hiszen, amint nem volna gyarló, rögtön nem volna test. De mivel gyarló, a gyarlóságán néha-néha erőt vesz a természet, amelyet tökéletesen rabbá ejteni csak a számok tudnak, az anyagra fejtett szám soha.

Hogy a gondolatainkat nem tudjuk térben és időben soha ugy kifejezni, mint ahogyan kifejeződnek a maguk tértelen és időtlen mivoltukban: ez a nagy katasztrófáknak az okozója. S ezért nem felelős senki, csak az »ember«, mint fogalom.

Hogy nyolczvan áldozata van-e a párisi szerencsétlenség-nek, vagy kilenczven? Hogy találnak-e majd módot a jövőben hasonló bajok elhárítására? Hogy kell-e majd ilyen-e vagy amolyan »tökéletesitéseket« applikálni? ez mind csak részletkérdés. Az emberi tudás fenséges nyugalommal lép keresztül rajtuk is, meg azon a kilenczven halotton is s letekintve rájuk, igy szól:

— Hasznos volt a szenvedésetek és a halálotok. Mert ujabb okulásra találva benne az emberiség, ujból serkenő erővel fog törni a két nagy kérdés megfejtésére.

S e két nagy kérdés ez: Ki tudjuk-e valaha fejezni a gondolatainkat egészen olyan szüz erőben, mint ahogy megszületnek? Hatalmába tudja-e valaha keriteni az anyag is olyan tökéletesen az erőt, mint ahogy hatalmába ejtette a szám?

Cholnoky Viktor.

INNEN-ONNAN.

△ **Válság.** A király Budapestre jön, hogy a válságot elintézze. Jönnek-mennek hozzá a nagyurak, a politika vezető szakemberei és tanácsokat adnak. Ezekről a belső legfelsőbb tanácskozásokról a publikum érzésében és fantáziájában igen romantikusok a képzetek. Valami egészen másnak, mélyebbrehatónak és magasabbra törőnek hiszik a tanácsokat is, azt is, amit ő felsége rájok felel. Ugy képzelik, hogy például Andrássy Gyula gróf nagyon okos ember, de a királynak sokkal okosabb dolgokat mond, mint képviselőtársainak. A politikának magas iskoláját lovagolják odabent az audienczia-szobában, az, amelyiknek a profán világ a szinét se látta, a hangját se hallotta. Ilyenkor bizonyos lenézéssel tekintünk a Vampeticsben politizáló képviselőkre, az ujságok vezérczikkeire: ti csak fecsegtek, de nem tudtok semmit. A királynak meg más dolgokat mondanak! Pedig hát nem ugy van, Andrássy Gyula nagyon okos ember, de amikor a király vele tanácskozik,ő sem okosabb, mint az a Vampeticsbeli kollégája. Sőt — és ezt ne vegyék felségsértésnek — a király maga sem dolgozik a politikai informáltság nagyobb apparatusával, nincsenek más fogalmai, nincsenek fejlettebb nézetei, mint bármely más politikusnak. Bizony, a király dolgozószobájában szakasztott ugy politizálnak, mint a szerkesztőség asztalán, a különbség éppen csak az, hogy ott határozni is kell és igy a tanácskozás nem a mivoltánál, hanem a hordóerejénél fogva komolyabb. Persze, jó volna, ha odafönt többet tudnának és jobban értenének a dologhoz, ha igy volna, nem eshetnék meg, hogy két hónapon belül három kabinet jön-megy s a politika még mindig ott van, ahol a mádi zsidó.

* * *

△ **Kellemetlen afférek.** A magas porta mindig megrémül, ha valamelyik európai hatósági személyt megölik. Ez a portának nagyon kellemetlen. És nagyon kellemetlen az összes európai hatalmaknak. A legkellemetlenebb persze a megölt hatósági személynek, de ez nem számit. A dolognak már meg-

van a maga czerimóniáléja. A porta részvétének és sajnálatának ad kifejezést Stambulban az illető hatalom nagykövetének s a maga nagykövetje utján az illető hatalom külügyminisztere előtt. Aztán amaz követel, a porta meg igér szigoru megtorlást és a megölt ember családjának kárpótlást. Igy történt most is, a Rostkowski orosz konzul meggyilkolásánál is. Minálunk az ilyen eset tragédia, odaát kellemetlen inczidens és politikai üzlet, melyet az európai béke szempontjából intéznek el. El is fogják intézni, a halottat nagy tisztességgel fogják eltemetni, a gyilkost lefejezik és szegény Rostkowski békén pihenhet nem régen megölt német kollégája mellett. Meghalt, de az európai béke meg van mentve. De talán akkor sem lett volna európai háboru, ha a szegény konzult nem ölik meg!

* * *

△ **A Jugend.**

Az igazgató (beront a szerkesztőségbe): Meine Herren, meine Herren, mit csináltak? Tönkre vagyunk téve Magyarországon, egy rossz viccz miatt!

A szerkesztő: De kérem, hiszen maga ezt a vicczet oly kitünőnek találta, hogy a hasát fogta és mondta: jaj be jól esett, ezt be kellett adni a kutya magyaroknak!

Az igazgató: Igen, de akkor még nem olvastam ezeket. (Átad egy csomó levelet, fölháborodást, lemondást, bojkottot és postai kedvezmény megvonást.

A szerkesztő (hüledezve): Ez csakugyan rossz viccz.

Az igazgató (kétségbeesetten): És mindezt egy szamárságért. Hát nem tudták, hogy ezek a magyarok olyan soviniszták, mint a barbárok? S amugy is hátramegyünk, hátramegyünk, mindig csak hátramegyünk. Uram, a természetes hanyatlás is elég gyors, minek ezt mesterségesen siettetni?

A szerkesztő: Vigasztalódjék, elvesztjük a magyarokat, de kárpótolnak az osztrákok. Végre is ezek fajrokonaink és egy német organumnak nagyobb érdeke a német piacz, mint a magyar.

A kiadó (gunyosan): Ugy? Egye meg a fene az osztrák fajrokonokat. Tudja, mennyi a magyarországi példányszámunk?

A szerkesztő: Nem.

A kiadó: Kilenczezer. És tudja mennyi az osztrák?

A szerkesztő: Nem.

A kiadó: És lapot szerkeszt és politikai vicczeket csinál és gratulál előre. Uram, ön háromezer osztrák példánynak gratulált és kilenczezer magyar példányt rugott el!

A szerkesztő: Háromezer? Lehetetlen.

A kiadó: Háromezer és tetejébe a konkurrens Auster, mely ezekből is el fog csipni.

A szerkesztő: Ó, a kutya osztrákok!

A kiadó: Ó, a derék magyarok.

A szerkesztő: Ezt természetesen reparálni kell. A legközelebbi számban ugyanezt a képet hozzuk és a nőszemélyt osztráknak mondjuk, az őt felrugó férfit pedig magyarnak.

A kiadó: És nevezze őket lovagiasnak és dicsérje meg a Lánczhidat és Neugebauer Lászlót, a nemzeti költőjüket. Ha ez sem elég, akkor emlékezzék meg a mohácsi csatáról, melyen kivivták nemzeti önállóságukat. Szedje össze, ami csak tudomány van a magyarokról és öntse le őket vele, mint az ürgét. Egy kis hizelgéssel, szerencsére, mindenre mehetünk velük.

A szerkesztő (fölragyogó szemmel): Majd megveszteget-hetetlennek fogom őket mondani!

* * *

\+ **Ujhelyi.** Agyonlőttek egy öreg milliomost, ugy mondják, uzsorán szerezte a millióit és a részvét könnyeivel irt czikkek siratják a szegény, áldott jó — gyilkost. Az embernek, ha kőből van is, megesik a szive rajta. A jó ég tudja: mi lesz szegénynyel, még az is megeshetik talán, hogy bezárják, mint valami gonosztevőt. Lehet azonban, hisz az esküdtekben is van belátás, hogy fölmentik, mint annak idején a derék jó Nyuli Mihályt, aki szintén revolvergolyóval egyenlitette ki a tartozását. Annyi bizonyos, hogy az ugynevezett közrészvétből nagyobb porczió hajlik a gyilkos, mint az áldozata felé. Pedig az öreg Ujhelyi semmi egyebet nem tett, mint hogy követelte a pénzét, amihez a jussát a törvény is elismerte. Ezt pedig tudtommal nem tiltja semmiféle paragrafus. Neki nagyon becses volt a pénze, mert bár halomban állott, inkább száraz kenyeret evett, semhogy egy forintot elköltsön *fölöslegesen* belőle. Aki magától igy sajnálta, ki követelheti tőle, hogy veszni hagyja másnál? Uzsoráskodott vele? Aki nem akar uzsorakamatot fizetni, ne menjen uzsoráshoz, a revolvergolyó nem tőketörlesztés. Aki öl, az sohase áldozat, akármilyen váltót is irt alá. A közhangulatnak ilyetén állásfoglalása nagyon szomoru jele a mi gazdasági helyzetünknek. A kétségbeesett adós csak ott szimpatikus, ahol a kétségbeesett adós nagyon sok, ahol a pénz becsét csak a végrehajtótól tanulják megismerni az emberek. Az ember, aki vagyont szerzett, másutt példa, minálunk idegenség, akit félelem és gyülölet vesz körül. Bennünk roppantul meg van a hajlandóság rá, hogy áldozatául érezzük magunkat annak, akitől kölcsönt kaptunk, abban a pillanatban, mikor vissza kellene fizetni. Pedig nincs rá törvényünk, amely halálos büntetést mondana arra, aki kölcsönt ád.

* * *

Heidelberg. Álmodozva, mint valami »középkori költemény« borong a Neckar-partján Heidelberg városa. Nekünk is tudomást kellett róla venni, mert az egyik szellős nyári szinházban a »heidelbergi diákélet« járja ugyanakkor, mikor napilapjaink arról adnak hirt, hogy a heidelbergi egyetem százéves fennállásának ünnepét üli. Csak száz éves? Egy kis eltolás van a dologban, mert a »Ruperto Carola«, a heidelbergi egyetem voltaképp hét nagy századot álmodott át. A tizenharmadik században alapitotta Ruprecht vagy latinosan Rupertus. Akkor még a scholasticismus volt az uj tudomány, az uj igéret és az vonult diadalmasan a falai közé. Két század mulva Reuchlinnel a humanizmus vára lett. Igy ment át ez az ősi egyetemi város az emberi haladás különböző étapejain, amiket ma részint sötét középkornak, részint a felvilágosodás, az ujjászületés korának stigmatizálunk, holott a »sötétség« olyan gyönyörüen olvadt át a »világosságba«, hogy nem ugrásról, hanem okos és természetes fejlődésről van szó. A tizennyolczadik század elején a Ruperta hanyatlani kezd: a jezsuiták kezébe kerül. Ezek az okos és fegyelmezett emberek mindenütt lehetetlenné teszik magukat egy bizonyos idő mulva, mikor vaskövetkezetességük, amely mint valami finom tű áthatol mindenen, már a csontokat és velőket égeti. A tizenkilenczedik század elején megtörtént aztán a nagy jezsuita-irtás és egyetem-reformálás. 1803-ban volt az, mikor Napoleon dicsősége zenitjén volt és országokat kreált. Az ő kegyéből került Heidelberg *Károly Frigyes* badeni választó-fejedelem hatalmába. Ez a derék fejedelem a mélyre sülyedt egyetemet ujjászervezte, ujjáalapitotta. Ennek az eseménynek százéves évfordulóját ünnepli most a heidelbergi egyetem. Százéves multja összeesik a tizenkilenczedik század szellemi haladásával és Heidelberg mint ősi kulturális gyujtópont a nagy fényességből mindig uj meg uj sugarakat szivott magába. Mindjárt a század elején a romanticismus vára volt. A város középkori levegője, amelyet a meredek tetők, az ódon ereszek, a középkori kémények és szélkakasok leheltek ki magukból, a romantikus kastély, a szép neckari vidék idegyüjtötte a romantikusokat. Itt éltek: Tieck, a Grimm testvérek, Eichendorff, Mathisson, Jean Paul és itt szólaltatták meg Arnim és Brentano »a gyermek csodakürtjét«. Az egyetemen is kiváló férfiak inauguráltak egy-egy korszakot: Creuzer, Daub és Paulus. A negyvenes években Thibaut-val kezdődik a heidelbergi nagy római jogászok kora. Heidelberg valóságos pandektaváros lett, amelynek »Pandekten-fresser«-jeit Heine ki nem állhatta. De azért Vangerow, Windscheid nevét a magánjogá-

szok még ma is oly tisztelettel emlegetik, mint a politikusok a Mohl, a Bluntschli nevét. Mindezeknek a férfiaknak a működése a heidelbergi egyetemhez füződik. Itt tanitott Gervinus is, akit tudományos meggyőződése miatt felségtérsési pörbe kevertek. Nagy történetirók is voltak a professzori karban: Schlosser, David Strauss, Kuno Fischer, aki ma is az egyetem disze. Aztán következett csak az igazi nagy kor, amikor Heidelbergnek három olyan ékessége volt, mint Bunsen, Kirchhoff és Helmholtz! Wundt is tanára volt egyideig a heidelbergi egyetemnek . . . Ime ötszáz éves ősi multját ilyen száz éves multtal tetézte Heidelberg! Mint minden nagy kulturális kialakulás, az embert önkénytelen tiszteletteljes hódolásra készteti ez a grandiózus mult, amelyben az emberi szellem forradalmi szárnyai suhogtak, uj eszmék uj időket szültek, hol egy pillanatra meg nem szünt az aktivitás. Egy várra, amit hét-nyolczszáz évvel ezelőtt kalandorok, pánczélos rablók ostromoltak, nem tudok oly tisztelettel felnézni, mint egy várra, amelyben az emberi szellem vivta bátor küzdelmét hat századon át a tudománytalan sötétséggel.

SZINHÁZ.

Előadás az orange-i antik szinházban. A Provence — valami rengeteg drágakő módjára, amelyet nagy hevével a nap égetne — ragyog, káprázlat, elmámorit. A fény arany kévékben, finom és nemes aranyporban omlik alá és Orange egyetlen utczája e juliusi melegben egészen szőke s egészen kék. A környék népe, a hajdani troubadourok minden leszármazottja itt tolong: Nimes megjelent az ő apró s heves polgáraival, fehér mellényben arany gomb-diszszel. Arles a legszebb nőket küldte ide: forró tekintetü leányok, akik szerelmi tréfát nem értenek; a csók az ő ajkukról tragikum. És Tarascon: bársony zekében fürge Tartarinok nagyokat tulozva és hazudozva bájosan. Az egész délvidék itt tolong, nyüzsög, izzad és zajong valami csodálatosan exaltált napfény ünnepében. Az egész világ mintegy át van világitva; a levegőben, ugy rémlik, rengeteg selymek lógnak a fehér izzásnak s a heves kéknek mindenféle tónusaiban. És e délszaki ragyogás közepében a római diadaliv áll... Egy kis leány. Kék kendővel a fején, mint az arlesi divat parancsolja s vörös szegfüvel a füle mögött, a kapuhoz támaszkodik. A szédületes bolthajtás alatt egészen apró, kicsi törpe lány. Mögötte, mellette, fölötte a rengeteg kőtömeget, a rómaiak triumfusát kétezer esztendő napfénye égette s az óriás valami kifejezhetetlen patina diszében emelkedik mintegy a multak örvényéből a jövő felé . . .

. . . Késő este, a nyári leáldozás néma fönségében még benne ég s benne ragyog a hajnal, a regg, az egész nap káprázata a fény végső pillanatáig.

De a nép tolong, liheg, gurul a szük utczán át. Odaát a szinház roppant fala emelkedik, meredek gát, nap égette barna szirt az estben, bár a homályt kegyetlenül mint véres cziklopszemek szilaj gázreflektorok szaggatják át . . . Olykor, amint az égbenyuló kőburkolat mögül lázas zsibongás támad, ugy rémlik, mintha vad hadak készülődnének odabenn valami örök földönfutás átkában . . . Tizezrek hangja csendül és olvad össze rengeteg morajban. Aki hallja ezt, fél. Az emberi zsivajnak sajátságos viharja ez, s messziről egynémely irtóztató fénycsóva mint roppant izzó sáv világit. Viszont az est, az egész nagy mozdulatlan nyári est az ünnepség atmoszférájával, a kiszögelt égboltozattal mintegy meg van állitva, ki van épitve... És itt-ott a megszakadt falakon át a világos aréna látszik, az ülőhelyek, a lépcsők tumultuosus leomlása a szin pereméig. És mindenütt a szabad ég alatt, a szomszédos dombokon ezrekre menő tömeg tolong, hallgat, figyel és rajong . . .

És ott lenn mélyen, amig az esti szélben megremegnek a babérbokrok fehér virágai, a nagy szinész: Mounet-Sully megjelent. Felejthetetlen pillanat ez, mintegy a hatás szédületével: a szerencsétlen Oedipus királyt hallgatja a tulzsufolt amphitheatrum s odakünn a dombon tizezer ember visszafojtott lélekzettel . . . És annak a fehér peplumos emberi formának ott az évszázados szinpadon, a roppant oldalfalak alatt, a melyen ezer esztendők szakadtak le, ijesztő árnyéka van s ez, amint hirtelen előre vetődik vagy a szin mélyét tölti be s a szin mélyének üregeit, egészen halkan s egészen hidegen, a halálnak rémlik. **sz. d.**

Női festő-iskola, Városligeti fasor 22. Tanár *Karlovszky Bertalan.* Beiratkozhatni bármikor.

HETI POSTA.

Mária. Jövő héten, kivánságához képest, levél megy főposta restante a második néven.

Mezőkászony. Sok irói készséget találtunk Önben. Reméljük, hogy a buzditást komoly munkával fogja meghálálni. A lapot megindittottuk.

Budapest. *Z.* Lapunk szerkesztője időközben már itthon volt, de ismét elutazott. Jövő hét közepe táján azonban végleg hazatér. Addig türelemre kérjük.

Abauj-Halmaj. Igen élénken emlékezünk a fekete ruhára is, a nagy darab asszonyra is. Az itt hagyott tárczát elolvastuk, tartalmasnak is találtuk, de miképp értékesitsük mi az Ön talentumát lapunk számára, mikor Ön oly távol van és mi az aktualitások rabjai vagyunk? Üdvözlet.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Tartósan és csinosan süti haját a Dr. Kuhn-féle Sadulin fürtfogóval. Csak egyedül a Sadulin valódi Kuhn Ferencz koronaillatszertárából Nürnberg. Kérjen kérem Sadulint gyógy- és illatszertárakban és drogériákban.

A Hét Szakácskönyve.

Ára diszes kötésben 5 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben. A HÉT kiadóhivatalában. VIII., Rökk Szilárd-u. 18.

Borprések. Járgány cséplőkészletek.

2500 gőzcséplőkészlet és 100.000 különféle kisebb gazdasági gép üzemben.

ELSŐ MAGYAR

GAZDASÁGI GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST, VI., Váczi-ut 19.

Malomberendezésekre külön szakosztály.

A gazdálkodáshoz szükséges összes gazdasági gepek elismert kitünő minőségben. — Szakba vágó kérdésekkel kérjük hozzánk fordulni. Részletes felvilágositással és árjegyzékkel szivesen szolgálunk dijmentesen.

Szecskavágók. Ekék. Vetőgépek.

Elsőrendü hazai gyártmány. Morzsolók. Répavágók. Darálók.

Budapest, 1903. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társulat betüivel.

GMEHLING HERMANN

császári és királyi udvari szállító

bőr- és bőrbutor-gyára.

Börszékek, papirkosarak, támlányok, kályha-ellenzők, mappák. Régi nádszékek börrel bevonatnak.

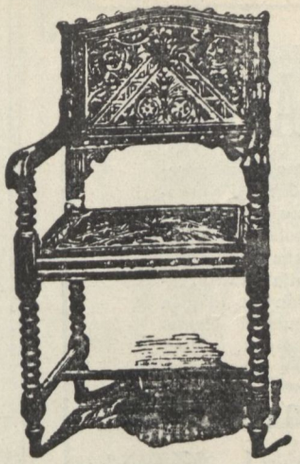

BUDAPEST, VII., DAMJANICH-U. 6.

Eddig még nem létezett! Páratlan a maga nemében!

REKORD

műintézet vállalata,

mely hazai szegénysorsu akadémiai művészekből alakult és célja a nagyközönségnek alkalmat nyujtani igazán művészi munkák olcsó beszerzésére. Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmat nyujt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. Jó munkáért kezességet **vállalunk**, bármely rossz fenykép utan is. Árak minden utánfizetés nélkül.

Életnagyságu krétarajzok vagy nagyitások papirkerettel együtt 3 kor.
Életnagyságu pasztell-festmény papirkerettel együtt..... 6 „
Életnagyságu olajfestmény..... 10 „

Vidéki megrendelések utánvéttel, minden kép után 1 korona csomagolási díj fizetendő.

Műterem: Budapest, Rottenbiller-utcza 46.

Karcsu

lesz és egészségét ezáltal csak megerősiti, ha **PILULES APOLLO**-t használ. Ennek hatása a növényből nyert »Vesiculosine«-ben rejlik. Ezek, az orvosok által jónak talált piluláknak karcsuvá teszik a termetet és nem hatnak kedvezőtlenül az egészségre, mint sok más készitmény. Nem hajtanak, hanem közvetetlenül hatnak a táplálkozásra és a zsiranyagsejtekre. A tulnagy elkövéredés gyógyitásán kivül e **PILULES APOLLO**-k szabályozzák a test funkcióit, megifjitják az arczvonásokat és a testnek visszaadják a rugékonyságot és az erőt.

Ez minden nő titka, ki karcsu és fiatal testalkatot akar. A **PILULES APOLLO**-k maguk mindkét nem számára, még a legkényesebb természetüeknek is, kellemesek és nem árthatnak az egészségre. A körülbelül két havi kezelést könnyen lehet követni és a tényleges eredmény állandóan megmarad. (Törvény védi.) Üvegje utasitással **6** korona **45** fillér, bérmentesen, utánvéttel **6** korona **75** fillér. **J. Ratié gyógysz. 5. Pas. Werdeau, Páris IX.** — Egyedüli raktár Magyarország és Ausztria részére: **TÖRÖK J.** gyógyszerésznél Budapest, Király-utcza 12.

Kérjenek dobozokat az „UNION DES FABRICANTS" pecsétjével.

Mattoni-féle Erzsébet sósfürdő

BUDAPEST — (BUDÁN). (Villamosvasuti állomás.)

Meglepő gyógyhatással bir különösen ***női bajokban,*** továbbá: **alhasi és általános vérbőségben, verőczéri pangások esetén, máj- és lépbajokban, aranyérben,** stb. — ***Idény április 15-től szeptember végéig.*** 65 fürdőszoba. Számos, kellően berendezett, kényelmes vendégszoba. Vendéglő mérsékelt áru ételek- és italokkal.

Rendelő orvos: **Dr. POLGÁR EMIL.**

KOLOZSVÁRI KERESKEDELMI AKADÉMIA

bennlakással 100 tanuló részére.

Az intézet **felső kereskedelmi iskola** és **kereskedelmi akadémiai** tagozatból áll.

A **felső kereskedelmi iskolai** tagozat alsó osztályába a tanulók a középiskola 4-ik osztályából vétetnek fel s a végzett növendékek a kereskedelmi pályán kivül az 1883 : I. t.-cz. alapján több hivatali pályára is illetékesek s az egyévi önkéntes szolgálatra jogosultak. Évi tandij 120 korona.

Az **akadémiai tagozat** rendes hallgatói közép- vagy kereskedelmi iskolában érettségit tett ifjak. E főiskolai tagozat a ker. szakismeretek mélyebb müvelése mellett széleskörü közgazdasági és jogi ismereteket nyujt, nagy sulyt fektet a modern nyelvekre s arra törekszik, hogy hallgatói ugy a nemzetközi kereskedelemben, mint a közgazdaság magasabb állásaiban helyöket megállják. A hazai viszonyokra tekintettel **fakereskedelmi** szaktanfolyamokat tart fenn. Évi tandij 240 korona.

A **bennlakás** — internátus — a kényesebb igényeket is kielégitő modern berendezésü s a teljes ellátásért évi 800 korona fizetendő.

Részletes programmal szivesen szolgál az igazgatóság.

ŐSZ ÉS VÖRÖS HAJAT

valódian és tartósan csak a méregtelen Dr. KUN-féle **NUTIN** hajfestővel lehet festeni, ára 2 frt és **NUTIN** hajolaj 60 kr. Kuhn Ferencz illatszertár, Nürnberg. Ezt a világhajfestőt minden orvos és kémikus ajánlja. Mérges utánzatokat utasitsunk vissza és a KUN-féle 94-es számut kérjük. Budapesten kapható „Nádor"-gyógyszertárban V. kerület, Váczi-körut 17. szám.

LAUSANNE (Suisse française)

VILLA „LA GRENADE"

Pensionnat de demoiselles

Etude sérieuse de la **langue française.** Hautes références. Prospectus.

Dr. & Mme Amstein.

A Hét Szakácskönyve

megrendelhető kiadóhivatalunkban. Ára 5 korona.

Meglepő! **„BAUMANN-féle IDEAL"** **Teljesen ártalmatlan!**

Pipere-Mosdópor a legkitünőbb a bőr ápolására,

pudert s arczfestéket feleslegessé teszi. A bőr puha, rózsás, bársonypuha és üde lesz, meggátolja időelőtti öreg kinézést, eltávolit arczránczokat, pörzsölyt, bőratkát, foltokat, vérpirosságot stb. Egy kitünő szer, télen **durva, vörös, felpattant bőr** ellen **„Baumann Ideál"-ját** a legfinomabb hölgyek és müvésznők meglepő eredménynyel használják. **Egy próba elég, hogy annak kitünő hatásáról meggyőződhessen. Kérjen „Baumann Ideál"-t és Ön meg lesz lepve.** Kapható minden jobb patikában, drogueriában és parfümeriában. **Ára egy csomagnak 16 fillér.** 2 korona beküldése mellett 10 csomag bérmentve. Próbaküldemény 50 filler levélbélyegben. Szétküldés az egyedüli feltalálónál és gyárosnál: **BAUMANN JENŐ,** Zimony. Budapesti főraktár: Irgang Kálmán, drogueria a sárkányhoz, IV., Egyetem-utcza 11., továbbá: Török-féle gyógyszertár, Király-utcza 12., Lux Mihály, Muzeum-körut 7., Dr. Egger patika, Váczi-körut 17., Molnár és Moser, koronaherczeg-utcza 9., Neruda Nándor, Kossuth Lajos-utcza 7., Detsinyi Frigyes, Marokkoi-utcza 2., »Ideal« illatszertár, VI., Teréz-körut 6., Detsinyi Károly, Fürdő-utcza 10., Hartl János, VIII., Üllői-ut 52/b., Baumholzer Ede, II., Corvin-tér 7., Petrovics Miklós, IV., Bécsi-utcza 12., Lányi és Drauth, IV., Koronaherczeg-utcza 10., Kraver E. és Társa, V., Váczi-ut 6., Lengyel „Medve" drog. VII., Baross-tér 22., Bayer Antal, VI., Andrássy-ut 84., Spitzer G. Kálmán, IX., Ferencz-körut 41., Waltersdorfer Pál, VII., Kerepesi-ut 8.

THE MUTUAL

NEW-YORKI ÉLETBIZTOSITÓ-TÁRSASÁG

A világ **legnagyobb** és **leggazdagabb** biztositó-társasága.

Tisztán a kölcsönösség elvén alapszik. Utánfizetési kötelezettség nélkül. Részvényesei nincsenek.

Összes vagyon 1902. deczember 31-én

1.981,516.483·42 frank.

Biztositási állomány 1902. deczember 31-én

6.958,093.587·09 frank.

MAGYARORSZÁGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG:

Budapest, IV. ker., Károly-körut 26. szám.

FŐHERCZEGI

SZENT MARGITSZIGETI GYÓGYFÜRDŐ

BUDAPEST

Nyári és téli gyógyhely.

43·3° C. kénes hévforrás. Thermal-, iszap-, villamos fény-, mesterséges szénsavas, forró lég-, mindennemű gyógy- s edző (Kneipp) fürdők. Svéd gyógytornaterem. Napfürdő. 150 holdas árnyékos sétakert.

Csúz, köszvény, ischias, izületi bántalmak, emésztőszervi bajok, szivbetegség, vesebántalmak, vérszegénység, ideggyengeség ellen.

A szent-margitszigeti üditőviz elsőrangu szénsavval telitett ásványviz.

A BUDAPESTI KERESKEDELMI TESTÜLETTŐL FENTARTOTT

BUDAPESTI KERESKEDELMI AKADÉMIA

1903/1904. évben **negyvenhetedik évfolyamát** nyitja meg. Uj szervezete szerint az intézet két tagozatra oszlik: a) **A Budapesti Kereskedelmi Akadémia felső kereskedelmi iskolájára,** melybe a beiratások az V. ker., Alkotmány-utcza 11. sz. a. levő iskolai épületben f. évi szeptember 1-től 3-ig naponkint a délelőtti órákban tartatnak. b) **A Budapesti Kereskedelmi Akadémia akadémiai tanfolyamára,** melybe a hallgatók csak érettségi bizonyitványok alapján ugyanott szeptember 10-től 15-ig iratnak be. Az intézet szervezetét, fölvételi föltételeit, alapitványi és tandijmentes helyeit, ösztöndijait stb. tárgyazó tudósitásokat kivánatra mindenkinek megküldi a

BUDAPESTI KERESKEDELMI AKADÉMIA IGAZGATÓSÁGA

V. KER., ALKOTMÁNY-UTCZA 11. SZÁM.

ZONGORÁK ÉS PIÁNINÓK

a világ első gyáraiból, valamint a párizsi világkiállitáson kitüntetett

saját készitmények

közöttük több jókarban lévő átjátszott is, ez időben legolcsóbban vásárolhatók és bérelhetők

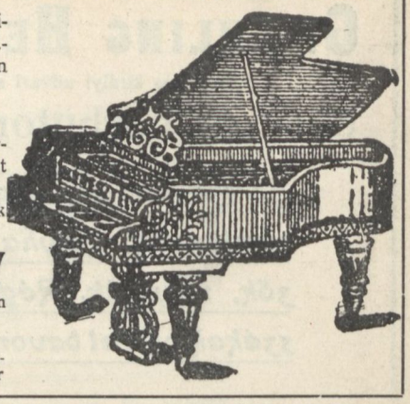

KERESZTÉLY

hirnev. zongoratermében

BUDAPESTEN

Váczi-körut 21. Iparudvar

Több száz kiváló orvos ajánlja

KRISTÁLY ÁSVÁNYVIZ

LEGYEN MINDENNAPI ITALODI

Vidékre pontosan szállit a Lukácsfürdő-kutvállalat igazgatósága.

MERCUR Bank és Váltóüzlet Részvény-Társaság

Takarék betétek: 3½%

Értékpapirok vétele és eladása a napi árfolyam szerint.

Kölcsönök értékpapirokra a legelőnyösebb feltételek mellett.

BUDAPEST IV., VÁCZI-UTCZA 37. SAJÁT HÁZ.

HA ŐSZÜL A HAJA,

HASZNÁLJA A

Ára 2 korona **Stella-vizet** Ára 2 korona

mely nem fest, hanem a haj eredeti szinet adja vissza.

Kapható egyedül **Zoltán Béla** gyógyszertárában.

Ő csász. és kir. fensége József főherczeg udvari szállitója.

BUDAPEST, V., SZABADSÁG-TÉR,

SÉTATÉR-UTCZA SARKÁN.

RŐSER JÁNOS NYILVÁNOS TAN- ÉS NEVELŐ-INTÉZETE.

BUDAPEST, ARADI-UTCZA 10. (RŐSER-HÁZ).

Ezen intézet **alapittatott** 1853-ban. — Eddigi tanulók száma 16560, magában foglalja: **a FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁT,** melynek záró — érettségi — bizonyitványai **egyévi katonai szolgálatra** jogositanak, **a POLGÁRI ISKOLÁT,** mely egyenjogu és egyenrangu az állami és községi iskolákkal. — Növendékek felvétele szeptember 5-ig. — Tanácsos azonban a beiratást minél előbb eszközölni, mert az elmult évben sem adhattunk a később jelentkezőknek helyet. — Értesitést küld és felvilágositást ad az igazgató,

RŐSER JÁNOS, BUDAPEST, ARADI-UTCZA 10.

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Mérsékelt áru menettérti jegyek kiadása Szent István ünnepnap alkalmából

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesités szerint a m. kir. államvasutak, valamint a kassa-oderbergi vasut magyar vonalainak összes állomásairól — az üzemükben álló helyi érdekü vasutak állomásainak és a szomszédos forgalomnak kizárásával — mind a három kocsiosztályra nézve ugy a gyors-, mint a személyvonatokon Budapestre mintegy 30%-kal mérsékelt áru menettérti jegyek adatnak ki.

Ezen menettérti jegyek f. évi augusztus hó 16—20. napjain — az utóbbi napon azonban csak a reggeli órákban — valamennyi személyszállitó vonathoz (expressvonatok kivételével) fognak kiadatni.

A menettérti jegyek 5 napig érvényesek, oly módon, hogy a kiadás napját első napnak számitva a visszautazást legkésőbb az 5. nap éjfél előtt meg kell kezdeni, megjegyezvén azonban, hogy a visszautazás legkorábban csak augusztus hó 20-án délután történhetik, korábbi visszautazás esetén a jegyek érvénytelenek.

Utmegszakitásnak sem menet, sem jövetkor nincs helye.

Gyermekekre külön kedvezmény nem engedélyeztetik.

Budapest, 1903. julius 13.

Az igazgatóság.

Miként lehet szép idomokhoz jutni?

A szép mell egyike a női szépség legelőkelőbb kellékeinek s azzal a természet nem igen pazarkodik. — A hölgyek örömmel fognak tudomást venni arról, hogy létezik egy teljesen ártalmatlan szer, mely a természetet gyöngéd módon kényszeriti, hogy ebben a tekintetben ne fukarkodjék. Ezen, a párisi előkelő hölgyvilágban előnyösen ismert szer a Ratie-féle **PILULES ORIENTALES** alkalmazása, mely a legelőkelőbb párisi orvosoktól ajánlva s tényleg birják azon tulajdonságot, hogy a mellet fejlesztik, ruganyosságát elősegitik, a szöveteket erősbitik, a vállcsontok kiszögelését eltüntetik az által, hogy a mell idomainak általában teltséget kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy az ételek hizó alkatrészeit elősegitik s azok a mell környékén ülepednek le. Az egyszer elért eredmény minden külön kezelés nélkül megmarad.

A **Ratie-féle PILULES ORIENTALES** eltelő hatása folytán szép, üde arczbőrt és fiatal kinézést kölcsönöznek és az egész testet fiatalitják. – Minden természethez alkalmazkodnak, a fiatal, fejlődő leány épugy használhatja, mint a kifejlett asszony és semmi körülmény között nem ártalmas.

Törvényileg védett védjegy. A körülbelül 2 hónapig tartó gyógymódhoz könnyen lehet alkalmazkodni a nélkül, hogy a megszokott életmódot a legcsekélyebben meg kellene változtatni. Ára egy doboznak, használati utasitással, 6 kor. 45 fill. (Szétküldés bérmentve, titoktartás mellett.) Utánvétellel 6 kor. 75 fillér.

Ne fogadjunk el oly dobozt, a melyen nincsen az UNIO-védjegy s a mely a czimkén következő feliratot nem tartalmaz: J. Partié Pharmacien, 5., Passage Verdeau, Paris. Főraktár Magyarország és Ausztria részére: TÖRÖK J. gyógysz., Budapest, Király-utcza 12.

-|-Soványság-|-

Szép telt testidomok a mi keleti erőporunktól, 1900 évi párisi és 1901. évi hamburgi aranyéremmel kitüntetve 6—8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodásért kezesség. Orvosi rendelés szerint. **Szigoruan becsületes. Nem szédelgés.** Számos köszönőlevél. Ára kartononkint 2 kor. 50 fillér. Postautalvány vagy utánvéttel. Használati utasitással. **Hygien. Institut**

D. Franz Steiner & Co.,

Berlin 50. Königgrätzerstrasse 78. Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógysz. Király-u. 12.

Budapest, 1903. Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.